

המצפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא:

רשנה 7 כתרין
 חצוי שנה 3.50
 לרבע 1.75

באשכנז:

רשנה 8 כתרין

ביתר הארצות:

רשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית איי לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח

ברכת מ"ז 60 הלר. כראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918

האדרסה: לבית המערכת ולאדמיניסטרציה: „HAMICPE“

Kraków.

(בחין לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 2 Lipca 1909

גליון כז

כראקא י"ג הכיו פ' ביק הרס"מ.

קונטרס "רמת המצפה" רח' יולי יספח בגליון הבא.

ע"ד ההספדים.

מכתבים ע"ד ההספדים על פטירת הרבנים ז"ל. שנשלחו לנו מערים רבות. לא יכולנו לפרסם. כי אין למלא את הגליון בדברים. שהם רק לצרכי יחידים. להוציא את אחד מן רבכל אי אפשר והכותבים יסלחו. רמערבת.

שלישיה.

שלתם מתו זה אחר זה, שלשה שונאי ישראל נוראים, שלש עלוקות צמאות לדם, שעמדו על גופנו הדל ומצצו את לשדנו, שלשה פרסי הטרף, שתקעו את צפרניהם החדות וקרעו את בשרנו בכל קרירות לבם האבן ושיוויו רוח עריצותם, שלשה פראים, שהשנאה לישראל, שגאה בוערת ויקרת בשאול, אחרה וקשרה אותם, שלשת האנטישמיים המפורסמים, שפעלו כל אחר בכלי-זינו המסוכן: אדולף שטקר — כלשונו השנונה, יאן זלנסקי — בעטו הדוקר ופבולקי קרושבן — בקרדומו המלוטש.

וכל ארץ וארץ הטביעה את חותמה על שונאי ישראל שלה. אדולף שטקר פעל כאשכנזי,

אשיות החברה, להנכיר בקרבם את המסחר ואת החרשת ולכסס את מצבה הכלכלי. ובעבורה כלכלית זו נפגשו הפולנים על כל צעד עם היהודים החלשים מהם. ויאן זלנסקי מכל את עמו בארם ויצא למלחמה עלינו. את היהודים צריכים לדחוק מכל ענפי הפרנסה והכלכלה, אסור להכנס אל הנותם, לבוא אתם במשא ומתן, למכור להם ולקנות אצלם, אסור לתת להם מקום להשתכר, צריכים לנזול מהם את פת לחםם ורעבים וצמאים יעזבו את ארצם.

ופבולקי קרושבן המולדכי-הרוסי בהר לו את רוסיה לטרדה פעולתו, בתוך המוני האנשים ההשוכים, שרמי איבן, "האיום" וכוונדן המלניצקי זורמים בעורקיהם, אותם האנשים שאינם יודעים דרשות נאות ומסוה קולטורי וידם אוחזת בקרדום ונפשותיהם שואפות לדם, בתוך חבורת חלאת-האדם זו, שנתקצצה מסביב, עמד פבולקי קרושבן על יד כמת המטבח ויהודים זקנים וצעירים הוכאו לפניו וככל רגע הוריד באכזריות רצה את קרדמו וזרם דם רותח נורק על פני כהן התפת הזה, ובתוך חלל הרחוב היהורי תשמע עור זמן רב קללה איומה מפיות מאות יתומים אמללים על ראש מלך הדמים קרושבן, שגול מהם את אבותיהם כשחר טל ילדוהם.

ושלשת שונאי ישראל אלה נאלמו עתה דום ועפר יכסם, אבל מה נורא הוא הפרץ, אשר הביאו נרגידי זרעם! פה עומדים היהודים מרוחקים ומובדלים וכל דלת לפניהם תסגור, כאן עומדים

ארץ העומדת על מדרגה קולטורית וכלכלית גבוהה, ארץ אשר עגלוניה וסכליה יודעים קרוא וכתוב, ארץ מסחר וחרשת המעשה, שסחורתה נפוצה בכל קצוי תבל, ארץ אשר כל נפש מוצאת לה שם את מחיתה ואין המוני רעבים הולכי כפל ומרנישי מחסור, — כארץ זו קבלה האנטישמיות צורה של חרם חברתי ושל "השתחררות משלטון היהודים" מכל חיי הצבור, להבדילם מן העתונות ומן הספרות, מן התיאטרון וממוסדות האמנות, מן ההסתדרות ומחברות הצדקה, ובפרט ממוסדות השלטון וההנהגה המדינית — מכל המקומות הללו צריכים לבער אחרי היהודים ואחרי הרוח היהודי ישארו להם היהודים סוחרי בנדים ישנים ורובלים פעוטים, מרוחקים ומובדלים מן החברה, סגורים ומסוגרים ברחוב המיוחד, ואל יבואו אלינו וכחברתנו ואל ירחקי את עצמם אל תוך בתינו פנימה ואל ישפיעו מרוחם עלינו, — זהו הפצם. ואדולף שטקר היה להם לפה. הוא עמד לפני אלפי שומעים ומתוך עמק ישנתו לישראל דלה כוסות-תרעלה וכמדברות חוצכות להבות אש הציף זרמי רעל והביא לידי התגלות את רגשות השנאה הגועית-הדתית-הלאומית ואת כל רגשות הדחיה והמשטמה, שהיו הבויים בלבות הגרמנים ולא התפרצו זמן רב.

יאן זלנסקי היה עסקן צבורי בארץ פולן — הנדכאת בעצמה — הקולטורית במובן ידוע, פולן שהיתה מלאה אצילים ומיוחסים הולכי בטל, שלא עסקו בשום עבודה המביאה תועלת ופזרו רבבות, פולן זאת ראתה ראשית לה לחזק את

כפרד, הלא סיס הוא פרד ופרד הוא סוס ולמה כפל את הלשון?

ה ר ב : ראה מה כתוב אחר זה: "אין הבין", כלומר איננו מבינים כפל הלשון למה הוא...

ר' חיים: מה זאת, שכל היהודים מהפללים בערב ראש השנה בשעת ההרה נדרים "יהא חשוב בעניינם כאלו הייתי פורטמס", "פורטמס" זה מי הוא ומה היה מיוחס או למדן?

ה ר ב : מסתמא היה צדיק והלמיד חכם. ר' חיים: לי נראה שהיה מיוחס גדול. הדע לך שכן, שהרי מצינו שמיחס עדיף מלמדן. כי מי לנו למדן יותר ממש רבינו, שהוא עלה למרום ולמד את כל התורה ומסרה לישראל. ובכ"ו מה היא היום? מי הם בניו: אין איש יודע, מדוע? יען בי לא היה מיוחס, כי היה בן ממרא (עמרם), אדם פשוט, שכל יחוסו, שנתן לאברהם עצה על המילה. לא כן אהרן, בן פינחס בן אלעזר הכהן, יען כי הוא מיוחס, כהן בן כהן בן בנו של כהן, לכן כל בניו הם כהנים עד היום הזה. האין כן רבי?

ה ר ב : (מנענע בראשו. בינהיים שב כהריאל ואחריו אכרם איציק, איש גם נכה קומה, פניו שחורים והוא לבוש כמעיד כד קצר מלא מלאים על גבי מלאים ואזור עור אזור במהניו, על ראשו כובע מעור כבשים, על רגליו מגפים נכוחים בלתי נקיים וכידו

ברוך העליון בעד זה. כן רבי, כן, אין ארם מסתפק במה שיש לו. הלא הוא פסוק מפורש: מי שיש לו מנה רוצה מננסים...

ה ר ב : (שחוק קל מרהף על שפתיו) בודאי כאתם הנה להזמין איוה סוחר לדין תורה.

ר' חיים: כן, כאתי להזמין לדין תורה, אבל לא שים סוחר, כי-אם את אברהם איציק העגלון.

ה ר ב : אברהם איציק העגלון? מה לכם ולו? ר' חיים: תעלא בידנו פני ליה... ר' חיים ווסרמן צריך לעמוד לדין תורה עם עגלון, לכל זמן.

ה ר ב : (אל השמש) לך אל אברהם איציק ואמור לו, שיבא תיכף לדין תורה (כהריאל הולך).

ר' חיים: יש לי דברים אחדים קשי-ההבנה, שכבר הפצתי לשאלם את פי הרב זה כמה פעמים ולא זיה לי פנאי לזה ועכשו הנני מבקש לשאול.

ה ר ב : שאלו נא, אדרבה, מדוע לא.

ר' חיים: כתוב בתפלה השחר "מדינה של ניהנס", מוכח שהניהנס הוא מדינה שלמה ומדוע לא כתוב מדינה של גן עדן?

ה ר ב : רשעים נמצאים הרבה בעולם וצריכים כשבילם מדינה של ניהנס, אבל צדיקים מעטים הם ורכן אין הגן עדן מדינה...

ר' חיים: כתוב בתהלים "אל תהיה כסוס

פיליטון.

הזמן גורם.

מאת שמואל צבי ווייס.

חיוון במערכה אחת. — מקומו בעיר קטנה בגליציה. האנשים. ר' חיים, סוחר יין שרף; אברהם איציק, עגלון; בילה רישה, אשתו; הרב; כהריאל, השמש ושליח ב"ד.

חדר נמוך וצר בבית הרב, רהימי החדר הם ארון מלא ספרים ישנים, שלחן ארוך וסביבו עומרים ספסלי עץ פשוטים בלתי משוחים בשער. הרב, יהודי זקן רזה בעל פנים צנומים וזקן לבן, יושב כראש השלחן והוגה בספר המונח לפניו ומעלה עשן כמקטרתו אשר בפיו. כהריאל השמש, איש נמוך גבן ויבלת מראה שערות על חטמו העגול, עומד ומתחמם אצל התנור. הדלת נפתחה ור' חיים, יהודי נאה בעל זקן ופאות ארוכות לבוש כבשה של צמר ואזור משי במתניו, נכנס.

ר' חיים: בקר טוב לכם רבי!

ה ר ב : אה, ברוך הבא ר' חיים! מה נשמע חדשות? שבו נא. (ר' חיים יושב) נו, וביצר העסקים הולכים עכשו?

אט, העסקים, כאמור, מנגללים עם העולם. אני הייתי רוצה, שיהיו העסקים יותר טובים, אבל

נתן להם חרות מופלגה, פטורם מן הכספים ומן עול החקים וכל אשר חפצו לא מנע מהם, כי העם הזה שוכן על הרים גבוהים וזקופים ומשה לכבשו ולהכריחו למשמעה. והשלטון החדש לא רצה לעשותו יוצא מן הכלל והתחיל לכופו לשלם מס וקבל עול חקים. על כן מרדו ובקשו להתחבר אל היונים לפרוק עול מירקיא.

על המצפה.

אמונה.

כ"ה המצפה גליון כ"ו הכיע מר ל. את שמחתו כהחזיון, שמהחיל רגש האמונה להתעורר בין המשכילים שלנו כסבת החקוי. אבל לדעתי עדיין אין עוד סבה לשמוח כזה, כי אנחנו איננו יכולים להסתפק באותה התעוררות אמונה, שהיא תודת החקוי כלכד, כי הצדק, שהוליד כעמים אחרים את ההשתדלות לחזק את האמונה, הוא שונה לגמרי מצרכנו ונו כאמונה. תפקיד האמונה אצלנו משונה מזה שאצל עמים אחרים, כי כידוע כאה כעמים אחרים הרגשה נחיצות האמונה מפני שכבר נלאו נשוא את הקרירות הנוראה, שגרם המטריאליזמוס בעולם, הנפש חפצה להתענע על אכיה שבשמים, הלכ צריך להמלא סגנועים ורגשות דתיים, כבר נמאסה להמתקנים שבהם הריקנות הנוראה הכאה כסבת הטבעיות והתחיות לכקש את אלקים. וכקשה אלקים זו אינה קשה ביותר, כי כידוע עם כל התפתחות המדעים כומננו, עדיין רוב חזיונות הטבע הם לנו כחידה כלי פהרון. עדיין אנו מגששים באפלה וכנקל נוכל איפוא להרץ את כל התמיהות כאי-הודיעה שלנו, כיחסנו את כל מעשי הטבע להמקור הרוחני הנעלה והנשכב, לאלקים. אין צריך רק להתכונן כהסדר הנפלא והאחדות של הכריאה כלה ולכא מזה לירי החלמה, כי "אל אחד כראנו ואכ אחד לכלנו" והרעיון הזה מספיק לנו עם אחר, לתת לו את אשר גול ממנו המטריאליזמוס והחקירה הקרה את האפשרות להשתכחות הנפש ונענעים על אלקים והנחומין על הצרות ויסורי החיים כהודיעה כי "הרוח השוכב אל אלקים אשר נתנה". אבל לעמנו יש מלכד הצורך הזה עוד צורך אחר כאמונה, שאיננו לעמים אחרים בני חורין. כי כידוע רגילים המשכילים שכנו לכפס את עבודתו הראומית ואת הציוניות כרגש הלאומי, אבל מה חלש הוא הכספים הזה לכדור! כמה חלש הוא המעס להיותנו יהודים רק מפני שאין אנו יכולים להיות אחרת, מעס זה היה מספיק אלו לא היתה היהדות דורשה ממנו קרבנות גדולים על כל צעד וצעד, אלו היינו יושכים כארצנו ושפתנו

לירוש גמול טוב כעד עכרה על דבירה, לחלק לכל גדולי המפלגה משרות מניסטריוס, שיפרידו את הארץ לגמרה כמרים יקינו את הנאי המלך. ונפלא הדבר שהקיסר הישיש עומד על דעתו ואינו רוצה למלא דרישות המפלגה השיטת. הוא יודע, שאם כיר חזקה ימשול על אינגרן אז יוב יושבי הארץ כצדו יעמדו.

המשבר באשכנז. הנסיך כילוב נעשה קרבן לאהבה עצמם של איהכיו האצילים, שלא אבו להסכים להצעתו, להטיל כם כיוחד על עשירי העם. כחמש מאות סיליון יתרות ההוצאות כתקציב המלכה על ההכנסות. את החסרון הזה כקשה הממשלה למלא חציו כמסים כלליות על כל העם הדל, שכקשה להטיל על צרכי כל אדם היומיום וחציו על העשירים כלכד כתבנית כם הירושה מרכוש גדול, העוכר מרשות לרשות, כמו שהוא באוסטריא. ובה נכשל הקנצלר, כי הקונזרבטיבים, האצילים הפרוסיים, שהיו כלולים כמפלגות הרוב של הממשלה, נפרדו מן הרוב והתחברו אל הקליריקלים הקתולים מהננדי הממשלה מאז ודחו את כם הירושה. כאין רוכ לממשלה אי אפשר לה לנהל את הממלכה, על-כן הגיש הנסיך כילוב את כתב התפטרותו. הקיסר ווילהלם כא כמבוכה. כי למנות קנצלר אחר ולעשות רצון האצילים, להעמים את כל המסים החדשים על שכס העם הדל, לא יוכל, פן תעלה עליו חמת העם, כצדק, לכטל את הפרלמנט ולעשות כחירות חדשות ג"כ לא יוכל, כי ככחירות חדשות ירוחו עתה דק הסוציאליים, שהם עתה לשמחתו מועט קטן כפרלמנט. על כן סרכ הקיסר לקבל את ההתפטרות וצוה את כילוב להתפטר כחשאי עם המחוקקים כנושנות כפי אשר יוכל, באופן שהעם לא ירעם הרכה ואח"כ יעוזכ משמרתו. אם יעדה הדבר כידי הקנצלר להתפטר באופן שהזוכ ישכע והגרי לא ינוק, יראונו הימים הקרובים.

המצב בטורקיא. ממשלת טורקיא ערכה מכתב חוזר אל כל הממלכות הגדולות כדבר האי קרטה. הוא מזוהרן, כי לא תמחול על זכותה על האי ואם יהגרו שם הנצרים ככחמדים או אם תהערכ מלכות יון כעניני האי, לקים את החרטה יושכיו להסתפח כממלכת יון, אז תהיה טורקיא מוכרחה לשלוח צכאה לקרטה. היא דורשה, כי הממשלות התאחדנה להשאיר את האי עומד כרשות עצמו תחת הסות טורקיא והשגחתה. ביניהם מהכוננת טורקיא למלחמה עם יון. בארץ מקרון תהוו שוכ נודדים יונים חפשים, לעזרת קרטה. חיל טורקיא נלחם עמהם להכחידם. צכא טורקיא כאלבניא הצליח להשקוט את הארץ כיר חזקה, אבל השלום שם אינו כמות עיד. האלכנים היו המיד נאמנים למלכות טורקיא, כי השלטון הקידם

רכבות אחים ערומים ויחפים וכשי-שפתים ומחזיקים מקל נודדים כידם ואין ארץ מקלט כשבילם, ושם עומדים אחינו האמללים על הר"י שרפה ופחד הסות מרחף לפני עיניהם תדיר. ושאלה נוראה מרחפת בעולם ישראל:

היתה קין להשך? היבא סוף למחפכה? צכי שרפ שטן

ענינים מדיניים.

המשבר באוסטריא. הסלכים שונאי הממשלה האשכנזית של כירנה שנו את הכספים מיד כאשר נמר הפרלמנט את קיום התקציב. רק לקיום התקציב עזבו לפי שעה את נכלי הפרעתם את העבודה. וכאשר אך נגמר התקציב הכניסו האנדרים המשכים והסלוכנים ששים, "הצעת נחוצות" אל כיה הנבחרים, להפריע את עבודת הכיה, שלא הוכל הממשלה לכצע את זממה כדבר המסים החדשים והשגת כה הרשאה לכרות ברית מסחר עם ארצות הכלקן, שהיא למורת רוח בעלי האחוזות הגרולות, כי בהכנסת הבואה ומקנה מארצות הכלקן יוולו יכול אדמתם ומקניהם. עתה הממשלה הפרלמנט כמצוקה גדולה, נגדרו דרכי העבודה בער החקים הנחוצים. הממשלה עמלה עתה לפים את שונאיה לפי שעה, כלובר לעשות טראי על נבי מלאי בישימתה המקולקלה כעקרה. אוסטריא צריכה תקון גמור מיסודה. כל יסודות הממלכה צריכים להשתנות, להעכיר סוף סוף קנאת העמים והמפלגות. המשבר באונגרן. המשכר כעינו עומד. הפרלמנט האונגרי אינו עוכד, המניסטריוס התפטר ואין אחרים חתיהם. מפלגת הפרוד דוחה את כל דרישות המושל. היא רוצה למשול כאונגרן על פי שיטתה בהיות כאי-כחה הרוב ככיה הנבחרים, היא רוצה, שיהיו כל המניסטריוס מהובם ושיסכים המושל לפרוד הבנק כשנה הכאה. והקיסר שחל להם את מלאכו לוקאמש, שהיה פעם מניסטר אונגרי, להגיד להם הנאי. הוא רוצה שיהיו שדשה מניסטריוס שלא כמפלגת הפרוד, לקים מהרה את התקציב ולעשות בחירות כלליות ושוות לפני כל וזכראריך את שותפות הבנק לשלש שנים. את התנאים האלה דוחה מפלגת הפרוד פה אחר. כרוור הדבר, שאלמלי קים המניסטריוס הישן את כל התנאים, שההנה עמהם המושל והיו מיסדים את חוק בחירות כלליות ושווה, לא היתה עוד יד מפלגת הפרוד על העליונה וכאי-כח כל העם לא היו דורשים כלל פרוד נמור. מאוסטריא לנוק הארץ. וזאת ידעה המפלגה, על כן לא קימה את התנאי ועוד העיז פנים

ה ר ב : (כשחוק) מנין, כך פוסקה הגמרא ע"פ התורה.
א ב ר ס אי צ י ק : התורה, שקבל משה דמביינר מציין כשמתח תורה אומרת, שאני חיב ?
ה ר ב : (מתקצף) אברם איציק! למה אתה מבלבל את ראשי כדברידך? כחג השבועות קבל משה את החורה מסיני, התשמע? לך לביתך ושלם לר' חיים!
א ב ר ס אי צ י ק : (בשחוק גדול) ה-ה-ה, עכשו פטור אני ולא אשלם אף פרומה אחת, בילה רישה באי הביתה!
ה ר ב : (כמשתומם) מדוע פטור אתה?
א ב ר ס אי צ י ק : הלא מוכן מאליו הוא, משה נתן את התורה בשבועות, שאז הדרכים מוכים ומתוקנים, ולכן אמר, שאם העגלה נהפכה אזי העגלון פשע וחייב לשלם, אולם אלו נתן משה את התורה כפורים, שאז הדרכים רעים ומקולקלים מאד, אזי בודאי לא היה מחייב אותי כלום. התשמעו רבי, פטור אני ולא אשלם. ילך ר' חיים ויזמיני לדין לה"תנא תוקף!"
בילה רישה באי הביתה. (שניהם הולכים). (המסך נופל).

עלי אחריות הדרך, ולא קרה כל אסון, ופעם אחת קבלתי עלי את האחריות ומיד קרה אסון.
ה ר ב : א"כ מודה אתה שקבלת עליך את אחריות הדרך?
א ב ר ס אי צ י ק : לא! חלילה וחס, לא היו דברים מעולם.
ה ר ב : הלא בפירוש אמרת, כי קבלת עליך את אחריות הדרך ולמה תכחיש עתה?
א ב ר ס אי צ י ק : יהי כן, קבלתי עלי, ומה בכך, הכי חייב מיתה אני?
בילה רישה : (צועקה בקול משונה) לא! לא קבל, רבי, הנהו ממש ואינו יודע למה הוא חי בעולם. אני לא אשלם בעדו והכל שלי, הסוס שלי והעגלה שלי היא, כל בלי הבית שלי הם ואפילו השוט שכידו לי הוא.
א ב ר ס אי צ י ק : (קורא בכעס) הסי חצופה! קליפה! הא לך שמונים שנים שחורות! האני טפש? להכעיסך אודה על האמת, רבי! קבלתי עלי את האחריות, והכל שלי ואם אני חייב אשלם במיטב כספיי.
ה ר ב : הוי יודע, כי חייב אתה לשלם לר' חיים את כל הנזק.
א ב ר ס אי צ י ק : בבקשה מאת הרבי, שיואל לומר לי, מנין יודע ה"רין תורה", שאני חייב?

שופ. אחריו באה בילה רישה אשתו לבושה כשמלה קרועה ואי נקיה ועל דאשה ממצפת מוזהמה).
א ב ר ס אי צ י ק : (כקול עב) כחר כא רבי! באתי לדין תורה. אף שידוע אני, שאינני חיב מאומה, בכ"ז באתי לדין תורה הקדוש, להודיע לרבי, יחיה, שפטור אני.
ה ר ב : ומי האשה הזאת ומה חפצה?
בילה רישה : (בקול רם) אני אשתו של אברם איציק העגלון, באתי להיות לו לפה, כי הוא למך גדול ואינו יודע בין ימינו לשמאלו, ולי יש ב"ה מענה כשון.
ה ר ב : זה הוא עסק טוב! (שחוק קל מרחף על שפתיו) ר' חיים כרו מענותיכם.
ר' חיים : כר"ח אדר שעכר שכרתי את אברם איציק, שיוליך בעגלתו חבית, שהכיל שלש מאות לוג י"ש, מכפר דרטימין העירה. וכפירוש התנתי עמו, שאחריות הדרך עלי, וקרה אסון בדרך, העגלה נהפכה, החבית נפלה ונעשה בה סדק והי"ש זכ ככל הדרך והיה הפסד יותר ממאה לוג י"ש, וככן אני הובע, שישלם לי את נזקי.
ה ר ב : ומה השיב על זה אברם איציק?
א ב ר ס אי צ י ק : מה אומר לכם רבי, חולי-רע על כל הננידים! הרוח יודע מדוע הם בעלי מול גדולים! כמה פעמים הולכתי לו י"ש ולא קבלתי

לה המועצה ועד של מומחים לעניני ביה"ס ועמו יחד תעבד והסדר סדר הלמוד לכל שנה, הלמוד היהודי והלמוד הכללי, יטנה מורים מובהקים והנזיכ, אנשים מסייגים, אשר במדוריהם ובדרך חייהם יוכלו להיות למופת לתלמידיהם. ביה"ס הזה יהי משוכלל בכל מכשירי הפדגוגיה החדשה, למען ימשוך את לב הילד ולא יכדיל בינו ובין ביה"ס-אחר. רק כאופן כזה ניכל להתקן את אשר עוינו עד עתה. כי רק ביד "בית ספר וה"ת כללי" כזה לגדל לנו יהודים בדרישותינו, יהודים אשר יחזיקו כאמינותם בנאווה ולא יחלישו את המטבע בעבור העונגים המריים זמניים.

נגד ביה"ס כזה לא יוכלו היום גם החרדים היותר קיצוניים (האמתיים), אשר לא טובת עצמם לנגד עיניהם. המעריכה) להננה, כי לא דבר חדש הוא בתיכנו. כבר לפני שנים רבות התקיימו בתי-ספר בארה כין אחינו הספרדיים, אשר העמידו לנו גדולי עולם. ועוד יותר מזה מצאנו, שגם אצלנו בפולין התקינו גדולינו מין חנוך כזה כבר לפני שלש מאות שנה ורק מסכות שונות לא נהקיים עד הנה. בין תקניה ועדי ד' ארצות. נמצאת הקנה אחת: "המלמד דה"ת ילמד עם הנערים גם ד"א והנהגה ישרה כ"א לפי מדרגתו ושכלו. גם ילמדי הנערים מראת הבהב והלשון באותיות לע"ז בלשונם. כדי שיוכלו לקרות בהם דדעה מוסי וד"א. גם ילמדו דוח הפעלים, הגורות, הבנינים, גם מלאכת החשבון, חיבור, חיבור, חירוק וכו'. תחת תקנה זו חתום גם הנאין בעל הב"ח ז"ל. — האין בזה מה שאנחנו רוצים? האם לא חלמו גם הם את אשר אנחנו מבקשים היום מרכנינו ומפרנסינו?

לכן באים אנו עוד הפעם לפניכם ואומרים: ספינה אימתנו טובעת בים הצרות, ומי יודע אם תוכל להחזיק מעמד תחת הגלים והזרמים. אנא רבותינו! הצילוה כל זמן שיש עוד שארית וכח בידכם! כי אם תעמדו גם הלאה כמסמר על מקימכם והשקיפו באדישות על עמכם היודר מטה מטה, אם גם הלאה תחפצו לצאת חובהכם בשב ואל תעשה ולכל היותר בשתי דרשות לשנה בפלפול, אשר אכרו כבר את ערבן כעיני הצבור היהודי, או נהיה מכרחים גם אנחנו, להרעים באזניכם את הקריאה הנוראה: אהם המיהם את עם ד'! כי מי שיש בידו להטיב ויושב במד, מעלה עליו הכתוב באלו עשה רעה. זה בלל גדול ואמת, אשר מאמתותו נוכחנו בהתולדה האנושית. אכא אפפעלבוים.

פיליטון חמו.

רה מלה אחת.

קובל אני עליכם מקיננים ומתאוונים, שאהם מחפשים מומים ברורנו ואינכם מוצאים רק תקלות וחרבנות ואינכם מנבאים רק רעה על עמנו וכמעט שאהם גוזרים, שחם ושלוש אין תקנה לנו עוד בקשיות ערפנו ובפרדורנו. ועיניכם טחו מראות את השגנו למובה, שנעשה בכל חיי צבורנו, להתחבר ולהתלבד. בדור שעבר היה משל בפי כל בני עמנו "רק לא יהודית!" היהודית היתה מפלצת, שהכל נרתעו לאחור מפניה. ועתה ה"ל עשו הכל השובה. בדור הקודם דמו היהודים הנאמנים, ששנוי לטיבה כמעט אי אפשרית היא, כי מי זה יכבוש את ההר הגדול, המפרד בין מפלגות עמנו. והנה ההר הגדול נכבש על נקלה, בהכל פה, רק מלה אחת הוסיפו על הדיכוי הכלליה וכל ישראל מתאחדים לעם אחד. תחת "רק לא יהודית" אומרים היום: "רק לא יהודית ביה"ת ר" והמלה האחת פעלה נפלאות, לקרב רחוקים, לעשות שלום כין אש ומים, כין נמר ונגד. ואני רואה בחזון כל הבריות מחבקות ומנשקות זו את זו, אוכלות זו מפי זו, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו. אחזקה את דברי כמשלים אחדים מן החיים של עבשו. משרה המלחמה אני בא עתה, מטלחמה הבחירה

ע"ד החנוך.

1.

אם נהפוך, שהלמוד העברי יחדור עמוק ויכה שרש בלב הילדים, או אין די לנו לעשות ענג לעצמנו, להרענן בראותנו, שהילדים משהעשעים עברית, מזמרים עברית וכדומה דברי מפל, אשר במשך הזמן יברו באפס ולא ישאירו שום זכר. מברחים אנחנו לשכלל את הלמוד, שהילדים יוכלו ללמוד עברית, עלינו לקחת את כל הלמודים מהחדר הישן ולפחת בהם רוח חדש, להבנים סדר בהתהו-ובהו שלהם, להתאימם כפי כחות הילד, להוויכחו בהדרגה מן הקל אל הכבד, ולא להפוך עליו את הסדר, להכניחו כראוי וע"י שיטה קבועה את חזיונות הנביאים הנשגבים, פירושי הקדמונים והדרשות הנעימות של רבותינו ז"ל. צריכים אנחנו להורות את הילדים תולדות עמנו, לא רק את המאורעות והספורים הקטנים בדרך מורי-הרה, אלא להבנים את ההפתחות והבנת המושג גינוליהם של מאורעות היסטוריהנו הארוכה. עדינו לדאוג, כי הלמוד העברי יהיה לבשר מבשרו של הילד העברי. ומטרתנו זו לא נשיג באופן אחר אלא ע"י למיד עמוק ומקורי, התולך שלוב-יד את הלמוד הכללי ולא יפרד ממנו, למען אשר לא יצטרך הילד ללכת בכל יום לתוך שני עולמות, רק מתוך עולם אחר וממקור אחר ישאוב את כל הצטרבותו. — דבר שלם כזה רק בכח ראשי הקהלות ורבניהם לעשות, רק ביריהם מינח הנורל של בנינו, רק להם יש יבלת להציל את כנסת ישראל מנפילה עולמית בכור הגלות המרה, רק המה יוכלו לעשות כזאת באופן היותר קל, בקרבנות כעמים מאד בצרוף מעט רצון, מעט סרץ, ומעט רגש-יהודי בלב.

בין הזכויות, אשר נתנו חקי המטלבה להקהלות, יש זכות אחת, כי הרשות לכל קהלה לפתוח לה ביד-ספר מיוחד. המטשלה חשבה — ובצדק — כי ראשי הקהלות, אשר בידם גורל קהלותיהם, ידאגו לא דק בעד "כלי-הקדש", כי-אם גם לחנוכן הרוחני. אבל טעתה טעות גדולה, הראשים לא ידעו עד היום את העודתם האמתית, המה מכישים על הקהלה כלה רק בעל אמצעי לענינים פוליטיים, רק בעל סלם, אשר בו יוכלו למפס על ספסדי בתי המועצה ובתי האוצר השונים. ובעבור זה לא חשבו טעולם במעשיהם הצבוריים רק למצוא חן בעיני הנוים. הם יבנו בתי מרחץ יפים, העוים לבמה מאות אלפים, יחלקו המיכות לסמורדמים פולנים, ייסדו חברות גלדמניות ובדיטה, טפעלים שריח החנופה להפריץ נודף מהם. אכל בתי-ספר-יהודיים, הלמוד-הורות כלליות, למה הם באים? היש בהם תקוה להשיג איזו משמרת בכית המועצה? או המותר ונאה ליהודים להבדל משכניהם? הלא טוב יותר להם כי העם היהודי יגורל אפילו בלי ידיעת הא"ב העברי. הנה זה הוא אסינונו, וזה הוא הסרטן הנורא היונק את לשד האימה, להכחיד את קיומה.

ביה"ס-פר-אזרחי מיוחד ביחד עם ה"ת כללי, זהו הפתרון האחד להצלת בנינו, למען ישארו יהודים ואנשים נאמנים, ומוסר כזה לא כל כך קשה הוא, כאשר ידומה במבט הראשון. ההוצאות של ביה"ס-פר כזה אינן גדולות כ"כ, שלא נוכל להשיגן. היהודים רגילים הם מאז לשלם שכר למוד יתר מבפי כחם, וכבר הראתה הסטטיסטיקה, כי בכל קהלה בינונית יעלה שכר למוד-המלמדים ליותר מששים אלף כהרים. סך גדול כזה ישפיק לעמים אחרים גם לכלכל גמנוים גדול, אבל תחת אשר עד עתה יוצאת ההוצאה הרבה הזאת בלי שום תכלית, וחדרי המלמדים עומדים ומתקיימים בלי שום השגחה ובקרת, יהיה או כוטל על כל קהלה, לקחת את מושבות הענין ביריהם הם, עליהם יהיה לבחון את הכשרת המלמדים והמורים, לחלק גם הילדים לפי מדרגותיהם, הם ינבו את השכר מאת האכות ויקצבו שכר המורים. היחס בין המלמדים לבעליהם יחלוף כליל, "הבין-הומנים" יעבור בלו מן הארץ. — מבין אנשי הקהלה, הכרוד

חיה כפינו בעמים אחרים, אבל עכשו, שעלינו להלחם בעד מעט אויר לנשיטה, אי אפשר לנו להעמיד את מלחמתנו עם ההתבוללות והטמיעה על יסוד הרגש הלאוני בלבד, כי באין שום דבר הטטיל לחובה על טמנו להלחם בעד קיומו בתור עם מיוחד, אין הידיעה כי מוכרחים אנו להיות יהודים, רק אסון לאומי ולא יוחר. במצב כזה נחוצה לעמנו האמונה, שהשטרה מהתבוללות וטמיעה בניים. אם רוצים אנו שתהיה לישראל הקומה בניים עלינו איפוא לחוק את הרה, שרק הוא תוכל לעצור בעד הטמיעה וההתבוללות. אי אפשר איפוא לנו להסתפק באותה האמונה האנושית הכללית המחלטה כי "יש אלקים בארץ", כי אמונה זו קוסמופוליטית היא ביותר, כי היא איננה מחיבת עדיין, שעלינו להתקיים בתור עם מיוחד. נחוצה לנו גם אמונה לאומית פרטית. אמונה ב"אלקי עולם" אינה מספקת לנו, נחוצה לנו אמונה ב"אלקי ישראל". על החכמים שלנו טוטל לכרוא מין פילוסופיא דתית, שההיה לפי טעמנו אנו ולפי טעם הדור הזה ולחוק את האמונה בקרבנו, שרק היא תתן לנו התקה לחיות חיי נצח.

בן ציון כהן ראפאפארט.

כל זר לא יקרב.

את ההורה הזאה קבלו המדיארים משונאיהם הרומנים ומאחיהם הפינים, אבל באחור זמן. את כל היהודים לא יוכלו המדיארים לעשות לזרים, כמו שעשו הרומנים, כי ברי ה"מדיארים בני דת משה" יאבדו את הרוב בין יתר הלאומים היושבים בארצם. אבל הם נוהגים בן עם היהודים ילידי חוץ. ולא רק עם אלה אשר זה מקרוב באו, כי-אם גם עם יהודי גליציא, אשר כבר התאזרחו בארץ או גם נולדו שם, אלא שלא הספיקו להתבולל כליל. כל אלה נחשבים בזרים, אף על פי שהם משלמים מסים ועובדים בצבא האונגרי. המניסטריוס. לרתות מסר פקודה למרכיזי אגודות הקהלות, כי כל יהודי יליד חוץ לארץ, אע"פ שהוא משלם מס הקהלה ומסי המטשלה אין לו זכות לבחור ולהבחר בקהלה ולא יבא בקהל. ואגודות הקהלות אינן מוחות נגד הגזירה הרעה הזאה, שאינה שונה במאומה מגזירות רוסניא טפאה טעמה ונמוקה. כי הלא הטעם ברור הוא: דחית האלמנט היהודי, השפלתו ונזלת זכותו. היהודים ילידי אונגרין מאז גם בלו לא בבני אדם שוי הערך, אלא ברעה מוכרחה, לפי שהמדיארים צריכים להם, לבלעם חיים ולהרבות מספר עצמם בערטה, לשלוט על יתר הלאומים. אבל אלו היו המדיארים הרוב בארץ גם ברערי היהודים, אז ברוד הדבר, שהתנהגו עם כל היהודים כמו עם יהודי גליציא, כמו שעושים באמת הרומנים והפינים, שאינם צריכים ליהודים לתכלית פוליטית. ואדירי בני עמנו באונגרין אינם מרגישים זאת, שמים את ראשיהם בחול כבת היענה ואינם רוצים לראות את הרעה, אשר יטצא את עמם, באלו לא להם נוגע הדבר, כאלו ה"פולאקים" באמת זרים היו להם, בעוד שבאמת לא פולאקים סגרישים, לא סהם נוסעים מעכבים באונגרין כבתי הכלאים ומחזירים אותם על עקבם. נוצרים פולנים או רוסים או אפילו רומני, שונאים גלויים, כי יבאו לאונגרין לא יפול משערת ראשם ארצה. רק יהודים ילחצו ויענו וירכאו כשער באשר הם יהודים כבארונים הברזא ודפוטטי הפרלמנט. נגד יהודים מעמידים שוטרים על הגבול ונגד יהודים יצאה הגזירה החדשה, שאחיהם היהודים עצמם יגזרו זכותם! היש עלבון גדול מזה? ישנן קהלות באונגרין, שרוב אנשי הקהלה יאבדו זכותם הפוליטי ואצל המדיארים בני דת משה נקראה זאת גזירה על "פולאקים". ולא עוד — על זה ירגו לב כל יהודי והפלץ על השערוריה — אלא כל עיקרה של הגזירה הזאת נגזרה ע"פ מלשינות של הקיפי קהלות, שהלשינו על "הפולקים", בקאשאו ובהומנא. שומים, נראה נא אם יתבעו הפולנים עלבונם, אע"פ שהם אומרים, כי יהודי גליציא פולנים הם. אלו באמת גזרו על פולנים לא היו אלה מחשיכי.

מכתב מאמריקדי

ניו-יורק, סוף סיון. המאורעות באויה הקטנה והטרודות בחצי האי ערב הפחידו מאד את לבות אחינו היושבים שם. יש לנו פה עדים חיים על זה. כי מעולם לא רבו מהגרים יהודים מעדן ומאויא הקטנה כאשר עתה בימי הפועות שם. יהודים טורקים וערבים באים הנה המונים המונים, כמו שבאו יהודי רוסיה אחרי הפגומות. אלה הגולים מאויא הקטנה בלם מדברים יונית ובבית פקודות הנמל הם נרשמים בתור יונית. מעוטם מדברים טורקית וזרפתית ואחדים גם אנגלית. עברית הם רק מגמגמים. בעירנו יש מכבר עדה יהודית טורקית, שבאו הנה מאויא הקטנה, וזה בית הכנסת ומשרה קהלה. והערה הזאת הולכת וגדולה מיום ליום עד כי לפני חדשים אחדים מוכרחים היו לעזוב את בית הכנסת שלהם, אשר היה קטן מהכילם וקנו בית כנסת גדול, אשר יכל את כל החברים. לכותב המורים האלה היתה הזדמנות לדבר עם נכאי בית הכנסת הזה, יהודי יליד עדן, קשה היה לו מאד לדבר עברית ורק בעטל רב הוציא דברים אחדים. התחלתי להקיפי בשאלות שונות, אבל הוא לא היה יכול להשיב מבקשי. הוא התחיל לדבר אלי טורקית ואחר כך יונית, לשונות אשר לא אבין אותם. ואח"כ התרעם עלי בעברית שבויה: אומרים כי אתם מלומדים בלשונות ומה, גם יונית זרה לכם! היהודים אלה ינעים מאד, אינם מדויחים הרבה, אבל מסתפקים הם במעוטם. רבים מהם סיבכים יומם ולילה בחוצות ומנקים מנעלי העוברים, מלאכה בזויה וממרת נפש. הפוליציא אינה נוהגת להם מנוחה וכל מה שמרויחים הוא בצער ורטט המיד. כמה אדוקים בתורת ד' ומסורים כבד ונפש למסורה הישנה. פניהם מפיקים עצב ותוי העמים המזרחיים מהחיים עליהם.

נשיא ארצות הברית מאפט בקר בית הכנסת יהודי בפיטסבורג ומעל הבמה השמוע אמרים נכבדים לנו מאד. "במקרה יהודי זה — אמר הנשיא — מרגיש אני עצמי בתור נשיא אמריקה כבכל בתי התפלה בארצנו. מעולם עוד לא עזבו היהודים הזדמנות להראות אהבתם הגדולה לארצנו. בן היה בשעה המשבר ובן ככל עת צרה. לא מטיף אני ואין אני רגיל להופיע על הבמה. באיי הפיליפינים עליתי בפעם הראשונה על הבמה הפרסיטרינית ואח"כ על הבמה ההנמונית, בבואי לארץ הזאת עליתי על כמה בנסיתי אני האוניטארי ועתה אני במקדש יהודי. הנסיעה החוזרת היא נהנת לי המשפט לאמר, כי מקוה אני להיות נשיא העם כולו ואיחל לעזרתכם ולהמיכהכם, כאשר תמכתם ועזרתם את הנשיאים הקודמים ברצון מהור להגדיל הארץ ולהאדירה. — העוברא הזאת עומדת יחידה בקורות ימינו, שמושג ארץ רבה כזאת יבקר בית הכנסת, וידרוש בו, כלי לעשות חשבונות עם האנטישמים.

באשר יכולנו לראות מראש עוררה הצעה הושבת יהודים כבכל ההענינות ורעש בכל המחנות וגם אצל העמים. העתונים הגדולים ה"טיימס", עתוני הכולורד מפרסמים מאמרים ארוכים ומעשיות שונות מקושטית באגדות על אדות ארץ יהודית במזרח, שמו של הנדיב שיף הוא עתה למלה. זה אחר זה סופיעים אצלו עתונאים, לשאול דעתו וכאשר יש לראות מהעתונות האנגלית מקובל הוא אצלם, כי הכל תלוי בנדיב הזה. אם הוא מתנגד לארץ יהודית, אז הכל בטד ומבוטל, דברו מבריע לפי דעתם והם מקשיבים בקולו כמו בקול מלך יהודי. עירך ה"מאנעבלאט" מר זעליקאוויטץ, הכקי בארצות המזרח, פרסם עתה מאמרים ארוכים על אדות כבל. כאחד ממאמריו עורר סנזיצאה גדולה במדרש אחר, אשר הביא: "עד שההא מאיר לי ממסיפוטמא ומחבריתיה, בא והאיר לפני בארץ ישראל" (מ"ר פרשה ל'). בשנת 1886 היה זחכם הזה כבכל ודבר עם ערבים רבים וגם עם יהודים, שביחו משם, וספרו לו, כי עוזבים הם את הארץ מפני שני דברים. ראשית כי אין ביכלה לעמוד נגד רוח הקטב מרירי, הנושב שם כמו במדבר סהרה

המתבוללים, את חסירי בלו ואת הציונים האינטליגנט-טים. ומי לא יירא היום מפני "יהודית ביותר!" הכרת ה"אליאנס" הפארטיות מבה את חברת העזרה הברלנית, שהיא יהודית ביותר, כי היא מלמדה עברית את הלמודי כתי ספרה כא"י וזו מצטרקה כההנצלות נדונה, שלא מפני יהדות יתרה שיש בה חליה היא מלמדת עברית, אלא משום שאין לשון אחרת, שתוכל לחבר את בני יהודים מכל קצוי תבל. יהודי אונגון האפיציאלים מנרשים את אחיהם מ"ארצם", כי הם יהודים ביותר ושמה ח"ו התיחד כל ארץ ישראל החדשה שלהם.

נכירי אחינו שכמעט מתרצים לתת נדבות גדולות בשביל לקבץ נדחי ישראל בכלה ובכלד שתתעכב שיבת ציון, שהיא יהודית ביותר. כל מפלגות עמנו מתחברים במלה החדשה האחת "כיותר" ומה אתם הנואשים רוצים? האינכם רואים בחוש, כי עצמית ישראל היבשות מהחילות קרבות אשה אל אחותה ואינן חסרות אלא — רוח היום!! המחטט.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ביום ה' לשבוע שעבר היתה הבחינה הכללית בבית הספר העברי, שנתיסד פה לפני שנה. היכל בית הספר היה מלא אורחים חשוי עירנו: אחדים מראשי הקהלה ובראשם נשיא קהלתנו ד"ר טילעס, הרב ד"ר הון ועוד, ציר שלוח ממועצות בית הספר היה הפרופ' שמעלקעס. התלמידים הצמינו מאד מאד כלמודי חול. אך ביותר הפליאו את כל השומעים בידיעהם בשפתנו ובספורי תורתנו ובדברם בשפתנו בכחירות נפלאה כמו בשפה חיה. וזאת לדעת, כי הרבה ילדים היו בניהם, שהתחילו בשנה הזאת למוד הקריאה העברית ובכל זאת התקדמו כל כך עד שיכלו לספר על פה בשפה חפשיה את כל ספורי הזורה מספר בראשית וספורים מוסרים מספרי הלימוד. השימעים שבעו רצון טוב מהתקדמות התלמידים והכיעו תודהם להמורים בגלל חריצותם ועשייתם מלאכתם באמנות, וביוחד הודו למר ראש המורה העברי, שהתאמץ ככל יכלתו לנטוע בלב התלמידים נטעי נעמנים והשתדל להטביע בלבם דעה שפתנו. נשיא הקהלה הד"ר טילעס הביע בנאומו את הרושם הכביר, שעשה ביה"ס עליו, והבטיח להשתדל, שהקהל יהמוך בו כל מה שאפשר. אחריו נשא משאו הרב דר. הון והאר לפני הנאספים את גדול ערך ביה"ס הזה ואת התועלת הגדולה הנשקפה ממנו בעתיד. ובאמת ראוי בית הספר הזה להיות למופת לכל ביה"ס העברים בגליציה, כי הוא מאחד בקרבנו כל הלמודים, למודי קרש וחול, כי רק באופן כזה יש לו זכות הקיום ואפשרות להתבסס חישב. רק כבי"ס כולל כזה יוכלו ילחינו להתחנך ליהודים לאומים אמיתים ע"י הרוח היהודי השורר בו, בעוד שבת"ס העברים במזרח גליציה, בהיותם מצמצמים פעולתם רק בלמוד העברי, כבר חלק לב התלמידים לשנים, חצי היום הם מתחנכים להיות זרים לעמם וחצי היום ליהודים, ע"כ מצבם רפה. מי יהן וימנו גם שם את החסרון הזה ואז בודאי יצלחו ויפרחו כבית"ס העברי בעירנו. בפי הנראה יגדל מספר התלמידים בשנה הבאה פי שלשה.

קראקא. ביום 20 לח"ו היתה האספה הכללית של הח' "הזהרו בבני עניים" פה החת ראשות נשיאת ד"ר רפאל לנדא. החברה מטפלה ביהומים יהודים ומגדלת למאכה. בכל שנה היא מחזיקה שבעים נערים בהוצאותיה ומס דרים עשרים כביתה. ה"יוב"ר כרך את הנאספים ונתן דו"ח מפעולות החברה בשנה הזאת. האספה אשרה את ההודעה. שני נערים דברו דברי תודה לראשי החברה כשם כל החניכים וד"ר לנדא זרם לעבודה ולמעשים טובים, למינן יגדלו לאורחים טובים ויחיו מיגיע כפם ויהיו לכבוד לעמם. — כבחירת הועד החדש נבחרו האדונים מר מירטנבאום, פרומבוטש, פֵישר, גינציני, ווסרברג, גרינוואלד, ווסבלר. לראש הח' נבחר שוב ד"ר רפאל לנדא.

במחוז הבחירה הל"ד. הפצתי להביא, להשקיף, לחזית במחולת המתנים, לראות את המראה הנשגב: בני ישראל יוצאים למלחמה באויביהם, מראה שלא ראינו כאירפה זה אלפי שנה. מצאתי בעירה אהה את אחי היהודים האמללים אצים, רצים, נחפזים ונכהלים כלם פונים אל עבר אחר, נמשכתי גם אני אחרי הזרם ובאנו אל ביהמ"ד. שם עמך אצל ארון הקדש יהודי מודרני אחר מלבוב ופיו קפיק מרגליות. הוא מודה בסבלות היהודים, בלחצם, בענים ובצרכיהם. "אמנם, הוא אומר, צדקתם בחפצכם ציר מיוחד לכם, לדבר בשמכם במועצת הממלכה, אבל, אדונים! איך לא תבושו בפני ראש האזרחים שזכם, בפני שוטרו ומדליקי העשיות, בפני השיפט ולברון, שניהם נוצרים נכבדים, איך לא תבלמו בפני עצמכם לבחור ביהודי, שאין לו כושה להעיד על עצמו, כי יהודי לאומי הוא. אמנם גם אני יהודי, שאלו עלי בלבוב ותשמעו, כי כל אבותי שוככים בבית"ק היהודי. אבל דבותי, רק לא יהודית ביותר".

יצאנו מן הצפיפה והכל החצים בזיעה ומחזה נפלא לפני: מודעות גדולות באותיות עבריות דבוקות על כתלי ביהכ"ג, ביהמ"ד, על שער הבמה הקתולית ועל כל פנות הבתים, צורת צלב בראשם וחתים "מחזיקי הדת" מהחת. נבהלתי מראוה, ממש פרח נשמת. "מה זאת? שאלתי את הסוכבים אותי, הכרתו אנשי מחזיקי הדת כרות עם הפולנים הקתולים גם — איך הפתח פה לשמן — בעיני הדת? היהודים שכני מלאו שחוק פיהם וספרו לי גופא דעובדא. הצדיק הקדוש נושא כלי סמא-דוינסקי שלח הנה את המודעות, להזהיר אותנו, שלא לבחור ביהודי — ראה מה כתוב בהן — "הננו יהודים נאמנים לה' ולקיר"ה. אך לפני הממשלה יר"ה חלילה לנו להתנהג ביהודית ביותר, נירא את ה' ומדך, נעשה כאשר נצטוינו ע"י שליחי המדך יר"ה, אשר תחת כנפיו אנו חסים ועם שונים אל נהערב". וכאשר סרב כל יהודי להדביק את המודעות האלה, נמסרו בידי שומר נוצרי והוא, כאשר רא ידע מה למעלה ומה למטה, עשה לו אות צלב בראש כל מודעה, לדעת איך להדביק, שלא יהפוך עליונים למטה ותחתונים למעלה. וכה יצא העגל הזה. והכל בשביל מה? בשביל שרצה הצדיק להזהיר, שיא נהיה יהודים ביותר וברת ברית עם הבוגדים המתבוללים, הנה עבירה גוררת עבירה, ובה העמד בעוה"ר צלם כהיכל. כן קרבה המלה האחת, "כיותר" — את הרחוקים בזרוע. וראה איך כל עתוני הפולנים וראנטישמים פרסמו את דברי הצדיק והם מרוממים ומשכחים אותו כאחד מקדושיהם; בעוועק יאסעלאוויטש הכי הם קראים לו. עתה הלכתי לבקר את החברה הציונית, לדעת את מצב המלחמה. שם מצאתי חברים מתובחים על אופני התבסס, ואחד מתח קו בקרת על ההנהגה, שהוא כלי ישוב הדעה. חבר אחר הביע תמונה, כי "המצפה" שותק לגמרי ואינו מזכיר אף מלה על אדות הבחירה, שכל העולם היהודי עומד עליה. גם את שאר הדברים, שעשתה הנהגת מפלגתנו בגליציה בזמן האחרון אין המצפה מביא, העיר אחר. היא הדבר אשר אמרתי — השיב שלישי — "המצפה" אינו נאמן לנו, היא נמשך אחרי הבוגדים". "רא — ענה המבקר — גם כזה אתלה את הקלקה בצואר מנהיגינו, הם נושים להשתמש ב"המצפה", כי הוא יהודי ביותר ונתת בליטון העברית, שאין הם נזקקים לה". "בפני מי הם בושים?" שאלתי בתמימות, בראותי שאינם פוברים אותי, ה-ם — השיב המבקר — בפני הסוציאליים ובפני חובבי הש. הם כמלים ימבוסלים. ככל מיני זהירות הם נזהרים, שלא ימצאו בהם אלה המא, יחרפה גדולה היא לציונים אינטלי-גנטיים, אם יצא עליהם קי, ש"המצפה", "היהודי ביותר", הוא ארונם או אפיו עתן אפיציאלי שלהם. לכן אין להם ולו מאימה. שומה יהיה "המצפה" אם ישים לב למעשדים ויעזרם שלא ברצונם, להמיט עליהם בושח בפני "המתקדמים".

מחרוב ומרחוק.

שונות, בשבוע שעבר השיגה דת מחמד באוסטריא זכות דת מאשרת. אוסטריא היא הממלכה האחת באירופה, אשר זכות אחת בה למחמדים ולנוצרים. לצרפת ולרוסיה ולאנגליא ישנם נתינים מחמדים יותר מאשר לאוסטריא ואין להם שוויוניות. — בבנין מסלת ברזל אצל ציריך בשווייץ פרצה אש בבית עץ, שהפועלים האיטלים ישנו בו צופים, שנים עשר נפש אדם נשרפו חיים, מלבד צרובים ומחוצים רבים. וממחרת נהרסה מנהרה והכסה נפלה על הפועלים וקברתם חיים. עשרה מהם נהרגו ורבים נפצעו. — במכרה פחם אצל פיטסבורג באמריקה פרצה אש, כמאתים פועלים ואינוניורים מתו שם. — הסטודנט הרוטני סיטשינסקי, שהרג את נציב גליציא הנראף פוטוצקי בקנאתו לעמו, נדון גם במשפטו השני למיתה, אבל הקיסר חנן אותו ומיתתו נחלפה במאסר פשה לבי שנה. — ממשלת טורקיה שדחה חיבי נקות מעוזרי עבדאל חמיד בספינה אל ערב הדרומית, בתעלת זועץ פפצו סן איש אל המים, צתם נמכעו ומצתם נמלטו אל היבשה למצרים. ממשלת מצרים ממאנה להוציאם. — בפטרבורג וסביבותיה התפשטה מגפת החולירע שנית. — מכל נפות פולן הוסר מצב המלחמה. — בשטוקהולם בירת שבדים ירה פועל אנרחי בחבר שרי צבא, נגראל אחד נהרג. לפי שמועה טעה הרוצה בחשבו, כי הקיסר הרוסי הוא, השוכן עתה בשטוקהולם. את האמת לא ידעו עוד, כי הרוצה שלח מיד יד ננששו. — הצאר יצא משכרים בספינתו לעבור לאנגליא, לכסר את המלך עדוארד. באנגליא עשו המפלגות החפשיות דמונסטרציות נגד הכסור הזה. בסרלמנט נשמעו נדופים ודברי בזיון על הצאר. גם בצרפת מתרעמים רבים על הכסור. — בפרם נמשכת הלאה מלחמת המורדים עם חיל המלך. צבא המורדים הוכך לעיר הממלכה, לכבוש את העיר ולקחת את המלך בשבי. בפי הנראה יגין חיל רוסיה על המלך. — באנגליא קים המלך חוק, כי הפועלים במכרי הפחם לא יעבדו רק שמונה שעות כיום. אבל בעלי המכרות אומרים שזה אי אפשר ורוצים לשלח את כל הפועלים. — בקנדה באמריקה הצפונית אשר לאנגליא נגלה זהב רב באדמה.

*

החכמים בעיניהם. בכודפסט ישנה חברה גדולה של יהודים, שתעודתה לחנך יתומים ובני עניים למלאכה ולעבודת אדמה, להמעיט בזה את הקבצנים ואת החיים מן האויר ולתת לדור הבא יסוד בלכלי חזק. שלא ירא מתגרת יד שונאינו, הגוזלים את המסחר המצער מידי היהודים. כראש החברה עומדים גם רבנים, להשגיח על החנוך הדתי. כפעל כזה ואוי לתהלה רבה לדברי הכל אבל אליה וקוץ בה. כי בראש החברה עומדים אדירי המת בוללים בכודפסט וכדנהגת החברה יש בונה פוליטית, דומה כבונת דצדקה של המיסין הנוצרית והמזורים של נשי הקתולים; ציד נפישות נמור. המנהלים מתכונים להמעיט את החרדים ולהרכות את מספר המתבוללים הנמורים קנדימי השמד. הנערים העניים, שרבים מהם המה בני יהודים חרדים, נמסים דוקא לבעלי מכאנה נוצרים או ליהודים מחללי שבת ואוכלי טרפות, הבוסים תלמידיהם לעשות כמותם. למען יתנברו לעמם ויאבדו ליהדות הנאמנה. והרבנים רואים ומחשים, אין בהם שום קנאה ליהדות ולא כח לעשות דעתם מכרעת בענין חנוך בני עניים. והיהודים החרדים, תהת להסתפח בהמון רב אל החברה היפה היא ולהכריע בכח הרוב את ההנהגה לצדם וע"פ רוחם, (כי החי אינה של נאורים לבד, אלא של סתם יהודים). הם מתרחקים ממנה ומבטלים אותה, אבל אין ביבלתם למנוע את הח' מקחת בני יהודים חרדים תחת חסותה. בן דרך החרדים ככל הארצות ובכל ענין צבורי ובזח הם עוזרים לא פחות מן הכונדים לחרבן היהדות, אבל היהודים הנאורים אינם רוצים את המלחמה ככל אופן. בדרך עקש זה הם תופשים רק לפי שרואים אתם החרדים בשתי ידיים. הם נסו עוד הפעם להגיש בקשה אל הפרלמנט, לעזום להתאחד עם אחיהם החרדים באופן שעניני הדת יהיו חלוקים גם להכא ורק כלפי חוץ יהיו היהודים עם אחד. כי אין ליהודים באמת שתי דתות.

ומעור עיני אדם ובהמה. „רימלאת אל-נר“ (עפר הגיהנום), בן הם קוראים להעפר, אשר הרוח הזה מעלה. ושניה כחדש אייר עד מרחשון שולט שם חום נורא 126 מעלות, אשר אין להסתגל אריו. החכם הזה מאריך הרבה בענין הזה ודן עליו בכבד ראש ומוכיח מצדדים רבים, כי לא זו הארץ ליהודים וכי לא זו הדרך.

ב„העולם“ ובעהונים אירפיים אחרים ראיתי מאמרים ארובים על פרטי המשא-ומתן על אדות המועצה של המפלגות הלאומיות הסוציאליות בניו-יורק. אני כבר הודעתי מזה ב„המצפה“ גליון ב"א. ו„העולם“ עשה מזה ענין גדול, כאלו באמת היתה למועצה הזאת חשיבות גדולה. באמת כל שלש המפלגות ביחד אינן מחזיקות כל כך חברים כמו אנודה ציונית קטנה. „מפלגה“ אחת, הנקראה בשם „סערפ“ אין רק חבר אחד והוא מר זיטלאוויסקי בעצמו ובמה הם פועלי ציון? אנדה ציוני אוסטריא ואונגרן מחזקה יותר חברים מהם ובמה הם הארציים ביחד? ג"ב לא הרבה. בכלל אין כדאי הענין להקדיש לו כל כך עת ומקום.

נדיב אחד, מר פעלו מפילארפיה נתפעל כל כך ממסופוטמיה, כי הבטיח לתת מהונו הגדול החצי אם יהפשרו היהודים עם טורקיה על הארץ הזאת. יש לנו הרבה דברים אשר לבם אינם. אנו באן זבינו לברבות מיוחדות. ביחוד נתברכנו במיסיונרים חרוצים. בזמן שרוח הנצרות פג בין הנוצרים עצמם וכל בתי התפלה שלהם עומדים ריקים ושוממים, הם רוצים לאשר כנצרות רק אותנו ולהקן רק נשמותינו אנו, והכל החת חסות הממשלה. ברבע היהודי קבעו להם בתי מדרשים ומשם הצא תורהם. אבל בזה לא יאמרו די. בכל יום שבת ויום ראשון הם עושים אספות בחוצות קריה, אספות פומבי ושואלים ודורשים כהלכות אמונה, אבל יותר מזה עושים. ככל רחוב ורחוב ישנם להם חדרים גדולים ורחבים וע"י נשים צדקניות הם מאספים שמה ילדי יהודים למאות, נערים ונערות ודורשים לפניהם בשבח הנצרות ובגנאי היהדות ומחלקים להם מהנות שונות, למען נגוב לבבם, שישקרו על דלהותיהם. מאד מאד הם מהאמינים לצודד נפשות ישראל, בכרוקלין רוצים המיסיונרים לפתוח מוסד חפשי לילדים, מוסד חנוכי במרכז היהודי. אבל לאשרנו לא שתקו היהודים כאשר שותקים בניו-יורק, אלא הגישו הלונה לפני השופטים ומחו בכל כחם נגד המחשבה הזאת וכנראה יעלה בידם לבטל המחשבה הרעה הזאת. אבל בניו-יורק שותקים, הכל שותקים, גם העתונים היהודים. השמן לב העם הזה, עוד רחוק הוא מהבין איזו רעה נשקפת לו מאורבי נפשו.

כמדינת ניו-דזשורסי נמצאת העיר היהודית וואורדיין, שנוסדה בשנת 1891 ע"י מוסדו של הבארון הירש במטרה לבנון מושבה יהודית של עובדי אדמה למופה. גם בתי חרשה המעשה בנו אן, למען הכין להם עוד ענף פרנסה ולא יחסרו עד יפוח מעמדם האכרי. המושבה הצליחה ופרחה ער כי בשנת 1893 כבר קבלה שם „עיר“ ואז יצאה גם מהחת אפוטרופסיה הנהגת מוסד הבארון. אמנם יש עוד להנהנה שם אחוזות גדולות, אבל היא נחשבת כור בעל אחוזה ולא יותר. העיר יפה היא, רחובותיה מרוצפות ונקיות מאד. בניניה מסודרים ונאים, כלם בעלי שהי עליות ושלש והכל נעשה בידים יהודיות. יש להמושבה היום 250 משפחות, 2400 נפשות, 24 אכרים בעלי אחוזות גדולות ישנם שם והאחרים חוברים או פועלים. בשבת וי"ט שובת הכל והחיים לזבשים מלבושי שבת וי"ט. בראש העיר עומד ראש אורחים עם מועצה שכלה יהודים, העובדים בחריצות לביבת אחיהם. חוג מהמושבה הזאת ישנן עוד מושבות מפוזרות של יהודים בכל ארץ אמריקה.

אשה ניצרית הניחה 30,000 דולר למוסדות צדקה של יהודים. שמה נעיוואר: יהי שמה לברכה. זהו היפך המורה היהודית, להניח הונם לנוים דוקא. שמואל מילר.

הגמור. באנגליא נוסד ועד למנוע את האנגלים מקנות את שטרי דערך הרוסיים ומתת לממשלת רוסיה הלואה חדשה. הועד מחלק בתוך העשירים מאות אלף ברוזים. להמנע מעזור את רוסיה הנוכחית. שמועות הפנרום מקישינב. בשבוע שעבר נפוצו בעתונים שמועות, כי כנלל מתו הפתאומי של אבי המאות השחורות והפנרומות ועלילת הדם קרושיוואן התקוממו הנצרים בכל מדינת כסרביא על היהודים ובקישניב היה פנרום חדש. שמאות יהודים נפלו בו חללים ושללם נכו. השמועות היו תמוהות מאד, כי אין להאמין. שעתה תתן הממשלה לעשות זבח ביהודים בעת שהקיסר הרוסי יצא למסעיו, לכסר את כל מלכי אירופה והאנשים החפשים בכל הארצות מתרעמים גם בלא זה על הכסור הפלתי נרצה. ואנכם ממשלת רוסיה יראה מפני השמועות וזברה להכחישן. ובכל זאת פסקו הכל, כי ידוע היה שאף אם אמת היו צריכה הממשלה להכחישן. אנתנו נשמח לבשר, כי היתה לנו אפשרות לשאול פי יהודים מקישינב, שבאו בשבוע הזה לקראקא. הם העירו, שלא היה בקישינב שום פנרום וגם אין לפחד עתה מפני שוד ורצח. אמנם באו אנשים מן „אגודת העם הרוסי“ להסית את העם ביהודים והפיצו שמועת שוא, כי היהודים המיתו את קרושיוואן כסם המת. אבל הממשלה אחזה באמצעים נמרצים לעצור בעדם וגרשה אותם מן העיר. השמועה ע"ד פנרום באה מרומניא, שם כדו אותה צורדי היהודים. לעזור את האכרים לעשות כן גם שם.

מפלת המאות השחורות ברוסיה. רוסיה תחונ עתה יום מלאות מאתים שנה לנצחון פטר הגדול על עד השכרים. החג יוחג בפולטאווא מקום המלחמה היא. אל החג הוא התבוננו המאות השחורות כבוא כמחנה גדול של אלפי איש מ„אגודות הרוסים האמתים“ ולהתחנן אל הצאר לכבול את הדומא ולהציל את רוסיה הקדושה מסדרי המחדשים. אך הממשלה הפרה עצתם. בבית הצאר התחילו להתכיש בחברה הזאת ופקרו עליהם להכבד ולשכת בבתיהם ושלא לכוא רק כסן איש ולא יותר ואל הקיסר לא יתנום לגשת.

עלילה על יהודי קראקא. העתון הפולני האנ-טישמי „רולא“ בווארשא, שאבדה את אדוניה הראשון יעלענסקי, השיגה עורך חדש, הרוצה להראות, כי אינו נוסד מהעורך הקודם. אך מאין לו בשרון כמותו הוא רוצה להדמות אליו עכ"פ בשקריו. והשקרים הלא הם מבחר בלי הנשק של צורדינו. הוא פרסם, כי יהודי פולן מדמים שהם אדוני הארץ, כאשר עברה תהלוכה קתולית ברבע היהודי קאזימירז בקראקא התנפלו יהודים על המחנה וסקוהו באבנים ושכרו את הצלמים ומחצו את הכהנים הקתולים הקוראים זאת התפלצו ונשבעו נפם ביהודים. והקתולים אינם מבינים ואינם מרגישים, כי בשקרים כאלה לא יחזקו את דתם ולא יעזרוה, השקר אין לו דגלים לעמוד בעצמו ואין יסמכו בו אחרים.

הגרש ברומניא. היהודים במקומות הקטנים כמחוז קאקאו ברומניא השינו פקודות לצאת ממקומות מושבותיהם, אשר נולדו שם, בתוך מ"ח שעה. בערב שבת השינו את הפקודה וכיום אי היה עליהם לצאת. הם שלחו מלגרות וצירים אל המניסטרוים, להשיב את הגזירה.

התקונים בטורקיה. ועד הפרלמנט הטורקי קים את הצעת הממשלה ע"ד סדרי החברות. עד כה לא היה לחברות זכות לפעול, לקנות ולמכור וכל מה שעשתה איזו חברה נקרא על שם איזה יחיד וכן היה אי אפשר בא"י לחברה לרכוש קרקעות והקרקעות, שנקנו בא"י ע"י חברות יהודיות, נרשמו ע"ש יחיד ומהו הגיעו מכשולים ונזקים. עתה תהיה לחברות זכות משפטית כמו ליחיד לכל דבר.

צמר גפן בא"י. כמושבה פתח תקוה אצל יפו עשו היהודים בחינה בנשיעת צמר-גפן כמו במצרים. הבחינה עלתה יפה וכבר שלחו י"ד טונות (ס"מ מ"צ) צמר גפן לאנגליא. בשנה היא ימנו צ"ג על מאה מענה שדה. תחת סבלות מרוקה. שר החצר של השולמן מולאי חפיד פקד על צורה הזהב היהודי מסעוד אלבו לעשות כו עדיים. בראותו שהיהודי שוכת בשבת צוה לכלאו בבית האסורים. יהודי אחר סוחר אבנים טובות

משדה הספרות והמדעים.

היהדות בשירה העברית.

חיים נחמן ביאליק.

(סיף)

בין השאלות הגדולות, המנסרות בעולמנו העברי ודורשות פתרון, כוללת ביחוד שאלת היהדות והאנושיות, שהעסיקה כבר את מוחם של רבים מטובי האומה. השאלה אם אפשר להכניס אלינו זרם אנושי כללי, כל הדעות וההשקפות, שהעשירו את רכושם הרוחני של העמים במאות האחרונות, אם אפשר להכניס זרם כזה אל הלב העברי מבלי לנגוע בזה במסצת ברגשותיו העבריים, כלומר שישאר בן נאמן לעמו, לתורתו, לשפתו ולמסורותו. לעם החי חיים טבעיים, נורמליים ומקוריים בארצו הלאומית אין מציאות לישראל כזו כלל. הוא סופג כל דבר ואינו מרגיש כי חדש איזה דבר. בהתפתחות היסטורית טבעית ומודרנית הוא משנה מעט מעט את רוחו לפי המקום והזמן, מבלי שישנה ע"י זה את יחסו לאבותיו ולקניניו הרוחניים, גם אנחנו היינו ככה. גם אנחנו ספגנו הרכה דברים אך תוכנו, שלא נולדו על כרכנו ולא הרגשנו, ולא עוד אלא שמצאנו לכלם סמך מן הקרא. ואלו אמט נמורה היתה האנדרה העתיקה עיד עשרת השבטים, שיש להם מעבר לנהר סמבטיון ממלכה והיה אפשר לנו לראות את "אחינו" משם, היינו מוצאים כדראי, שדומים אנו להם כמו לחינאים. גם עמנו התפתח, בה במדה שהתפתחו עמים אחרים, אבל בעוד שלחם הביאה ההתפתחות חיים ותנועה, הביאה לנו לרוב עוד יותר התכווצות והתאבנות. (מעם הדבר מוכן לכל מבין ואין פה המקום להרחיב דברים.) ואם נחפוץ לפתור את שאלת "היהדות והאנושיות", עלינו להתעמק בראשונה בעמקי נשמתה ורוחה של היהדות הנלווית, לעמוד על מהותם של הכחות הצפונים במעמקה, ופונים אנו גם פה אל השירה הלאומית, לשמוע מלים מעלומות נשמתה ואנו שומעים:

אם תאבה דעת את המחכא בו נשמרה —
 ובעצם מהרה — רוח עמך הכבירה —
 אך בית המדרש שור, הישן והנושן,
 ואם עוד הותר אל לפקידה שריר מצער —
 אז אולי גם כיום תראינה בו עיניך
 כשפעת צללי קירותיו, בערפל,
 כאחת זוויתיו או על יד תנורו,
 שכלים כודדות, כצל ממה שאבד,
 יהודים קודרים, פנים צימקים ומצוררים,
 יהודים בני הנלות, מושכי כנר עלה,
 המנשים את עמכם ברף של גמרא בלה,
 משביחים רישם במדרש שיחות מני קדם
 ומשיחים את דאנתם במזמורי תהלים
 (אהה! מה נקלה ועלוכה זה המראה
 בעיני זר לא יבין!...) אז יגדך לכך,
 כי רגלך על מפתן בית חיינו תדרוך,
 ועיניך תראה אוצר נשמתנו.

ומרגישים אנחנו בעמק נפשנו, למרות הפצנו, כי כן הוא. מרגישים אנו בהכרה ברורה, כי דוקא ההתכצרות כמכצרי הדת, כי דוקא משום שסגרנו את דלתותינו והאממנו חלונותינו, שלא יחדרו אלינו קוי הקולמורה הכללית, כי דוקא משום שנעשינו יותר ויותר עבדים נרצעים לדברים שכחב, הוא, הוא שגרם לקיומו של עם ישראל ככל שנות נלותו. חפץ-הקיום העז, אשר לעמנו, הוא הוא שלחם בכל דבר, שהרגיש, כי סכנה צפויה לו ממנו, הוא הוא שנתן שלשלאות של ברזל על הרוח העברי, שלא יוכל להתפתח באופן טבעי וחפשי ולברוא גם הוא בריאות חדשות אנושיות כלליות. כחפשו כדרכי ימינו בגולה לא נמצא כמעט בין גדולי הרוח של עמנו יוצרי שיטות חדשות כאמת, גם אותו האיש הגדול, שהרים את מעלת חכמת הטבע ומה שאחר הטבע, להויות דאבני ורכא, אותו האור המכהיק באפלת הנלות, הרמב"ם, גם הוא לא יוכל להחשב ליוצר שיטה חדשה כמובן האמתי, ואיך היה אפשר לו כאמת לכרוא חרשות לנמרי? הלא בעמל רב טרח ויגע עד שמצא

צוה להלקות שלש מאות מלקות. כי חשד בו, יצקה נגבה, שננבכה מכיתו ואחיב בלאהו כבית דאסורים. בהגיע השמיעה אל הכרת כ"ח שלחה מכתב אל ציר צרפת במרוסה כבכשה, לקבול לפני השולמן ולהוכיחה, כי כבר כימי משה מונטיפיורי כמלה ממשלת מרוקה את המלכות ליהודים ופקדה על כל הפקידים, שקא להלקות עוד יהודים ועתה העיז שר החצר שר השולמן ככוף יהודי נכבד לחלל את השבת והלקה יהודי אחר חף מפשע. הצייר הצרפתי הגיש את התלונות אל היולמן, חקר ודרש והגיד לציר צרפת, כי הוא מצטער על המעשים האלה וכבר פקד, שלא יפרו עוד מקרים כאלה.

שודדים בירושלם. יהודי אחד משווייץ כא לבקר את ירושלם. בלבתו יחירי כלילה התנפלו עליו שודדים והוציאו מכיסיו כל אשר לו וסתמו את פיו וגרנו כמטפחת. כאשר נמצא שוכב על הארץ כמעט לא היתה נשמה כאפו. כבית החולים הוציאו את המטעהת מגרנו ורוחו שבה אליו. אז ספר, כי ילישה ערכים עשו לו בן. — הרוקח יעמב פרוש כלכתו יחירי כלילה התנפל עליו שודד ערבי והכהו והתאכס עמו לגזול כל אשר לו. כמקרה כא הרופא ד"ר מויא רוכב על חמורו והצילרו. המצאה נפלאה. יהודי רוסי, זיגמונד קוטנוב שמו, הביא אל דמלך עדוארד כלנדון שעון מעשה ידיו נפלא מאד כמלאכתו. השעון הזה אינו מתתק ואינו מצלצל ואינו צורך להסבכ והוא עושה תפקידו להראות את השעות והרגעים בדיוק אקף יום רצופים ככח אלקטרי. וכאשר יחדשו את החמר האלקטרי ילך עוד הפעם אלף יום. המלך ושריו וגם מומחים גדולים, שנקראו לראות את הפלא, הללו את המצאה הנפלאה מעל כל תהלה.

מנוי רבנים באונס. המניסטרוים להרות באונגן הודיע, כי אין קהלה יהודית רק ככוף של יהודים, שיש לו רב. קהלה שאין לה רב, עליה למנות רב בתוך ששה חרשים ואם לא קהלה כמלה.

לעשות נקמה בגוים. ראש האזרחים היהודי ד"ר מיקלוש סעקעלי כרוזשאהעדי באונגן בקש לנקום כשונאו ראש השופטים הנוצרי בעיר היה והמיד דתו ונעשה התולי. מיקלוש זה היה שופט תחת יר ראש השופטים, ששנאו תכנית שנאה, יען היה מוכשר ואהוב לעם יותר ממנו ובלשון סתר פסלרו מהיות שופט. אבל העם התולי אוהבי מיקלוש נקמו בראש השופטים ובחרו בו למשרת ראש האזרחים. היהודים אשר בעיר עמדו לימין ראש השופטים, כדרכם לתמוך בידי החזק נגד החלש. על זה נקם ראש האזרחים כשונאו ונעשה קתולי הוא וכך בני ביתו. עתה לא יעזו עוד המדיארים כד"ם להתנגד לו.

הבח ירה כמחוז הל"ד. ככחירת ציר למועצת הממלכה, שהיתה כיום ד בערים הקטנות כוכרקא — כולשוכצה — זידאמשוב — וזודול כמקום אברהמוביש, נבחר הקנדידט הפולני כעסיארצקי כרוב גדול. מן 6628 דעות שנמסרו, השיג כעסיארצקי 4105, ד"ר צפור 1416 והרותני לעויעצקי 895, ס"ם דעות נתפוצצו. נבחר הפולני כאונס וכסיה וכעזרת הכלזים.

מות ישרים. מקאלוש בגליציה כותב לנו מר וויין, כי נפטר שם הראכ"ד הכוכב ר' אלסנה ראטה, שהיה איש חמודות וזך הרעיון והאמת היתה נר לרגליו ולא נשא פני נבר. אהוב היה לבריות ורצוי לכל המפלגות. רבים שאלו בעצתו. כבוד גדול נעשה לו בעיר בשעת הכויתו. כל ההניות היו כנורות וכל הלך אחרי מטחו. כן נ"ה שנה היתה הנצב"ה.

בנות ישראל בשבי. מטרנפול מודיענו מר סיסם, כי ככפר כורקא ננבכה כלילה נערה בת י"ח שנה בת ר' דוד בלייך והוכאה ע"י האכד כרפינסקי אל בית הגזירות כטרנפול. כאשר השתדל כעדה מר משה רפפורט להוציאה, הוכיכה לכובה.

כאמצע השמונה עשרה. פייקה גראב עומד שמו"ע ורואה, שהחתול תוכב ראשו אל הסל ומוציא חתיכה כשר. ולפי שאסור להפסיק ולזוז ממקומו הוא צועק כלהיק לאשתו: נו קעצקעלע כשר! (קץ כל כשר).

דרך לעשות שלום בין הדת. שהיתה חכיכה לו זכין הדעות הפילוסופיות, שהרעישו העולם כשעתם ונחשבו אז להרכה מבני אדם למושכלות ראשונות. ואם על הראשונות הצטער (אף שהוא כעצמו לא ידע) איך היה יכול להוסיף עליהן? אמנם הוליד העברי כמשך הנלות גם יוצרי שיטות חדשות, שהעשירו את הרכוש הרוחני הכללי; אבל אלה התרחקו תיכף מן היהדות, כאישר אף הרגישו, כי כח היצירה פועם בלבבם. או להיפך, היהדות דחפה אותם מהרה מתוכה כאשר אך הרגישה סכנה לקיומה.

אלו היינו עם חי ומבעי, היינו יכולים להרכיב כנפשנו, מבלי שרגיש, גם דעות והשקפות, שככאורה יתנגדו נגור נמור לרוחנו. אלו היינו עם טבעי, לא היה שפינוזה מרגיש את עצמו כלל כתורתו שהורה נבדל מן היהדות, וכמשך הזמן לא היה מוצא שתורתו מתנגדת כה לרוח העם, והיה דורש: זו היא האחדות האמתית... אבל אם נשתדלשלו הרברים כאופן אחר כנמרי, וכל גדולי הרוח, כוראי חדשות, נדחפו מן היהדות ומתורתם לא נשארה שום השפעה נכרת כרוח העם, סימן הוא שחפץ הקיום כעם הוא הוא שהרגיש ככל אלה מבניו, שקרגים מידם כננה חומותיו, סימן הוא שצדק היא כפי המשורר, שרק כבית המדרש "אחורי התנור" שמה ככור "אוצר נשמתו" ופה מרגישים אנו איזו דפירה עמוקה. איזו מחאה גדולה, אנו שומעים בלבבנו: מדיע נפלינו מכל עם, האם נגזרה עלינו גזרה זו, להשאיר חנוטים ומאוכזבים, סגורים כמסגרת צרה כל הימים! והולך המשורר כליכות אחורי בית הכדרש ושומע את קול "מתמיד מאחר": "הוי אמר רכא", וכנפשו תתעורר השאלה:

הפה בית היוצרי לנשמת האומה?
 הפה מקור דמיה הנוטעים כה חיי
 עולמים, השופעים כה אשה וחמה?

ומסנה כסתרה עמוק עמוק כלב נשמע: כן — כן? סלפא דעתך? הנוכל לסגור את בנינו רק כחומות התלמוד? הנוכל לשלול מהם את הזכות להנות מזווה של הסולמורה הארפית כשאר עמי התכב? ולו גם היה אפשר, הנכון הדבר? באופן כזה למה לנו חיים? איזה טעם נוכל להרגיש מחיים כמו אלה? היש עוד כחלומות הנעימים, שחלמנו כגולה די כח להמטיס את חיינו עוה היום? לא!

אגדות נושנות נושני עממי
 כחלומות ומשלים ישנתי הכאב,
 אך עתה כא רוח וישא משלי
 ויגו את חלומי — ומלאררים הלב.

פה נגע כפצע העמוק והמכאוב שכלב היהודי, שני כחות סתנגדים לחמים כנפשו ואינו יודע לצד מי מהם יכריע, כי לשניהם הוא רוחש סמפטיה ואנטיסמטיה ביהד. וכל אלה כדכוכי הנפש משתפסים כשירה העברית. מוצאה היא צרך כקיומו של עמה ואינה חפצה כמיתתו, אבל גם חיים כחם אינה יכולה לסכוכ, אינה יכולה למצוא כמו נחת רוח לנשמתה, ככן תיליל:

אין טעם למותכם כמו. אין טעם לחייכם.

סוף סוף ראינו איסא. כי עם ישראל לא כרא עוד כזמנו שום ערך חרש מתאים לרוח העת. שתמצא בו השירה הכאומית את אוצר נשמתו שר העם, אבל עכ"פ רגנו רואים. כי מרגישה היא איזו מחאה נגד החיים הישנים, המאוכזבים ומנוכלים. ויש לנו אפוא רשות לקוות, כי משני הכחות המתנגדים האלה יתהוו אותו הכח הדרוש וכברא גם לעמנו אותם הערכים החד שים. שהוא צריך אליהם, ואז גם השירה העברית תשנה את טעמה וכתור. ראי וקרניקה כצרה של התכופה" לא תראה את רוחנו רק "כבית המדרש הישן" בין יהודים צומקים ומצוררים, אלא ככך מקום אשר נדרוך, הן כבתי מדרשות וכתי-כנסיות, הן כבתי טיאראות וכרספאות, כזכנים וזכנות, ככחורים וכתולות תראה לנו. בית היוצר לנשמת האמה.

גלוי וידוע, שאין לשום עם תכונה וסגולה מוכרשת ופיטת לעד, סכות היסטוריות ותנאים שונים הם המה האבות והגורמים הראשונים לתכונותיו וסגולותיו, וכהישתנות המסוכב תשתנה הסכה, ולא רק את תכונותו משנה העם. כ"א גם נכוריו ההיסטוריים הוא מצייר כצבעים מתאימים למצב נפשו ככל עת. אנו רואים, כאשר נשתקע עמנו בגלות ונפנס כו הרגש הכבעי

הנני מברך במו"ט את ירדני מר אנשל יוסף לארוסו יונה האימים — ויעלקי אָמֵן. ממעמקי לבי אברך במו"ט את ירדני הנכבד מר ליבוש גרינשפאן מקראקא לארוסו את מרת יוסף צוקרמן מדימברובא. צבי רוזנר — יאבורנא. את ירדני הנכבד מר ליבוש גרינשפאן מקראקא הנני מברך במו"ט לארוסו. זיינבל שפאנאויף — זאבנא. ברנשי אהבה וירדות אברך את רעי מר צבי הירש גראסכארד מאבנא לחתונתו במו"ט אברהם ראזענבלאט — טרנוב. מעמק לבי אברך במו"ט את ירדני מר צבי גראסכארד מפה לחתונתו עם מרת שבע ניסכויים מהוסאקוב. זיינבל שפאנאויף — זאבנא.

אקיים בזה קבלת סך 96.36 בתר בלי כל נכיון, שנקבצו על ידי "המצפה" כשבילי. רחל שווארצבערג — פארנורוע.

תקוני טעות. ב"המצפה" גליון כ"ג נאמר כמאמר "שבי נולה", כי מחיר דונס קרקע הוא מאה בתר וצ"ל יאָך. — בגליון כ"ה כמאמר החזנות עמוד ג' בשורה א' נאמר בטעות הפלה מערבית לשלש רגלים וצ"ל לראש השנה.

נער אבהש.

בית הדפוס של דייטשער כפארנורוע מבקש נער, שילמוד מלאכת הסדור, הנער צריך לדעת מעט עברית ושהיה בידו תעודה עב"פ מארבע מדרגות כ"ס.

אדרסתי עבשו:

Isaak Sparer Sereth (Bukowina)

מי לא יחפוי לדעת

האמת ע"ד גורל עשרת השבטים, סוד הסמכטיון, מהותו ומקומו, סוד "הרי החשך", חידת "בני משה", "היהודים האדומים" וטעמי כל ההגרות הנפלאות, שהתהוו ככל הזמנים בקרבנו בענינים האלה ופקידן ופירונון? מי לא ישתוקק לדעת את האמת ע"ד ספורי האנשים הנפלאים אלדר הרני, דוד הראובני ושאר המבשרים המהבילים הרבים מכל הזמנים? מי לא יתאוה לדעת את האמת ע"ד התהוות התנועה המשיחית של שבתי צבי וכל הבא בגללה? מי לא יחשוק לדעת את האמת ע"ד העמים השונים, שיאמרו עליהם, כי הם צאצאי עשרת השבטים? כל אלה מהבארים בחקירה מדעית חפשית ע"פ מקורות נאמנים בספר

חידות ההגרות הנפלאות ע"ד עשרת השבטים הנמכר ע"י "המצפה" בשני כתרים.

ר' עזריה פיגו

שנהבקר לטוב כמעט בכל עזוני היהודים העברים והלועזים, מחירו הוא עהה רק בתר אחר, ולמו"ס ראבט הנון. האדרסה: A. Apfelbaum Rzeszow, (Gal.)

האמעל ורעסטוראציאן כשר לבעיב יהודים של **שלוש אהרן ראזענטאל** בלבוב. רחוב רזעוניצקא 13. טעלעפאן נו' 1314.

שאן לאנשי-מואב יוכן בהשוואה לישעיה מ"ו ו', י' ירמיה מ"ח כ"מ, ל' ל"ג ועוד. מ. י. הלמן.

רשימת ספרים. הפרימא א. פויסט בקראקא, שהוציאה לאור זה לא כבר את רשימת הספרים 13, המכילה כל הספרים העברים מהספרות הישנה והחדשה אין מחסור דבר, הוציאה עתה את הרשימה מספר 15 המכילה כל ספרי זרנון וספרים יהודיים בשפת אשכנז ובקרב תצא הרשימה מספר 14, שתכיל כל ספרי הישנה מהספרות החדשה.

איסר האלפערן מאורשים בח' תמוז תרס"ט. **יהודית גינובערג** האווילוב גדול! סאפעטשינצע.

האחים שטרייט מפתח תקוה מכרכים את ירדני הנכבד ד"ר יהודה מהרש"ק לבאו כברית האירוסין את מרת לינה גוטליב טפד"מ במו"ט. מעמק לבי אביע במו"ט לכן דודתי המופלג מר משה שווארדאן מזכורוב לחתונתו עם מ' זלטה קרנצבי מקזלוב ומו"ט להוריהם. גרשון וויטלין — קריסניפולה. מעמק לבי אברך במו"ט את רעי מר איסר מרייכראט לחתונתו. מו"ט להוריו. אברהם נוסכויים — גארליץ. מקרב לבבי אביע במו"ט לאחותי המאורשה למר משה הנפליק מרודניק. יודל זינגר — טרנוב

במו"ט מתוך רגשי אהבה וששון לראש אחי היקר מר משה חיים לחתונתו עם מ' חנה גענוער מטרמבובלא. יעקב זאב שפירא — סקאלא. ברנשי גיל וששון אברך במו"ט את אחותי מ' לאה מפה ולחהגה מר ישעיה הערץ שימעל מדובצק לארוסו. אברהם קראפף — קנמטשנא. בלב מלא רגשי אהבה וירדות אביע במו"ט לב"ד החביב מר יוסף זיידענפרוי לארוסו. מו"ט להוריו. יצחק ליבט — ירוסלב.

ברנשי אהבה וחבה הנני מברך את ירדני היקר מר עזריאל נייבערנער במו"ט לארוסו. מיכאל ניימאן — הורודנקא. באהבה הנני מכרכים במו"ט את ירדני מר אביש שלייער מפה לארוסו עם מ' דבקה איסטנער מגרודק. חברה הקון ספרים — רודיק. ברבתי העלה לראש ירדני מר זלמן געלעס לבאו כברית הארוסין עם מ' פינה מטימטין. מו"ט להוריה. שמעון פעננער — איסטריק. בלב מלא גיל וחרוה אביע במו"ט לש"כ מר חיים פריעדמאן מרווארוב לחתונתו. אהרן רייך — אנטוורפן.

הנני מברך במו"ט את דודי מר שמואל גאלדמאן מרישא לחתונה בנו מר יעקב. פייבל רינגעל — סאנוק. מעמק לבי אברך במו"ט את ירדני מר אנשעל יוסט מפה לארוסו את מר עלקה נדויער מדוברוטיל. יצחק פרייז — וויעלקי אָמֵן.

מעמק לבי אברך במו"ט את רעי היקר מר אנשעל יוסט לבאו כברית האירוסין. מו"ט להוריהם. שמעלקי שפיעלמאן — דוכרומיל. הנני מכרכים במו"ט את ירדני מר שלום אשר קאסטען לארוסו עם מ' שיינדל גייפעלד. יחיאל קורץ, נפתלי וואקסערץ — טרנוב.

הנני מברך במו"ט את רעי בנפשי מר דוד צבי ביק מפה לארוסו עם מ' פריידה סלצר מלובוב. מו"ט להוריו. יעקב גערסטעל — סיקאל.

הנני מגישים זר פרחים ובמו"ט לרענו האהיב מר אליקים לינדענבליט מפה לארוסו עם מ' רבקה לעבוביטש מברנוב. מו"ט להוריו. אהרן רוזנבליט, יוסף גולדמן — לנצוט.

הנני מגישים זר פרחים ובמו"ט לרענו האהיב מר אליקים לינדענבליט מפה לארוסו עם מ' רבקה לעבוביטש מברנוב. מו"ט להוריו. אהרן רוזנבליט, יוסף גולדמן — לנצוט.

זהמדיני תאר לעצמו גם "גבוריו" הסודמים לפי רוחו. וכה ראה את יעקב יושב בבית מורשו של שם ועבר ועוסק בתורה ובין ישי, שהכתוב מעיד עליו: יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה היה ליושב בדם ובשפייר ובשליא ופורה וסותר ולוחם. במלחמתה של תורה" (ברכות ד', סנהדרין צ"ג.) (סיף יבא)

ראובן צינדער.

חמרי-לשון (לפ' בלק).

במדרש ב"ר י"ו. ומחץ פאתי-מואב וקרקר בל בני-שה. מה ענין בני-שה לכאן? אונקלוס מתרגם: וישלומ כל בני-אנשא. ובעין זה פר' רש"י: בל בני-שה, כל האומות, שבלן יצאו מן שה, בנו של אדם הראשון. אבל לא נמצא עוד דוגמת-הלשון הזאת. ומדוע לא יאמר הכתוב: "כל בני-אדם?" ורמ"ד, שדרבו לקחת מן המובן, נגדר גם פה אחרי אינו דעה המובאה בפ' הראב"ע, ותרגם כל בני-שה: אללע פעסטע מויערן. אבל זה זר מאד גם בסגנון-הלשון, גם בהקבלת מאמרי-הכתוב. ולבל-הדעה, שבלן מסכימות שמלה "וקרמר" היא פעל, יקשה וקרמר מבעי ליה. ובעל-ה"המעמר" העלה חלם בידו, כי אין דין-הרחבת-הפת"ח באותיות (ח"ע"ר) נהוג במדבעים, בפעלי-עבר, רק בשמות, ככראשית ג' י"ח, במדרש ה' י"ו, ויקרא י"ט כ"ח ועוד. "פרשו" דאיוב כ"ו מ', הוא כלי-ספק בינוני והמ' של מאחו דרישא נמשכת גם לבאן, ונמצא רבים במהו. או כי הוא ע"ד שמות י' ר' ודומהו. ע' רש"י שמות ז' כ"ו.

אחרי ההתבוננות והעיון מצאתי, שמאמר-הכתוב פה הוא ממש מאמר ירמיה בספרו סמן מ"ח פסוק מ"ה: והאבל פאת-מואב וקרקר בני שאון. ויהיה קרקר=קרקר, שת=שאה=שאון. בנוגע לראשון, הלא נמצא, לרוב רי"ש מתחלפת בר' ולהפך. בנין: ריפת=דיפת, רדנים=דודנים, חמדן=חמרן (כראשית י' ג', ד, ל"ו כ"ו — דה"א א' ו', ז' מ"א). דאה=ראה (ויקרא י"א י"ד — דברים י"ד י"ג. ועי' חולין ס"ג א', ב'). וירא=וירא, אדקס=אדיקס (ש"כ כ"ב י"א, מ"ג — תהלים י"ח י"א, מ"ג). שדמות=שדמות (ירמיה ל"א ל"ט). הראשון לפי הכתיב, השני לפי הקרי'. צדו=צרו (איכה ד' י"ח) בהשוואה למשלי ד' י"ב, איוב י"ח ז'. נדועה=גרועה (ישעיה מ"ו ג' — ירמיה מ"ח ל"ז) ועוד, גם בשני-התלמודים והמדרשים נמצא הרבה, שריש ודלית מתחלפות.

ואני מוצא ראייה חזקה לדברי אלה (לענין קרקר=קרקר): כי אונקלוס מתרגם קרקר (דברים כ"ח ל"ה) = מוחך. והירושלמי (המכונה יונה) מתרגם פה קרקר=מוקרא. ולעיל (בסמן זה) פסוק ב"ח מתרגם (הירושלמי): כשויתא (בשגעון) דמטפשא מוקרא (המוח). ובתרגום איוב ב' ז': קרקר=מוקריה. ולעמה זאת נמצא. בתרגום-איוב כ"א ב"ר כ"ד: ומח-עצמותיו ישקה ומוקרא דגרמוהו פטיב. ובן המצא מלה-מוקרא (כרי"ש) להודאת מוח בתרגום קהלת י"ב ו', ובתלמוד ברכות ג"ו א': חזאי דאבקע רישיה ונתר מוקרי (מוחי) — דביעי דמוקרא (מוחי) — דביעי ודמוקרא (של המוח) משום דמא (חולין צ"ג א'), שמבל-אלה גראה להדיא שמוקרא ומוקרא הם ענין אחד—מוח (ועקר יסוד-המלה "קד" או "קר". דלא כבער-העורך השלם, הרוצה לשבש ולהקן ממוקרא—מוקרא). ובן קרקר=קרקר כלי ספק. ובנוגע לשני (שה=שאת), הלא נמצא חמת=חמאת (במדרש מ"ו ב"ד), רשית=ראשית, (דברים י"א י"ב), שלה==שאלה (ש"מ א' י"ו), שרית=שארית (ירמיה מ"ו י"א) ודומיהם. והואר בני-שאת או בני-

ל"ב מכתבי הודאתי, הכוללים בקרבם חלק הנון מן הספרות כשיר וכפרוזה ואת כל הקרוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים רבים מאד בכתיבה, מאפשרים לכל אחד לסגל לו בזמן קצר את השפה העברית על בוריה, לכתב ולרבר בה בשפת מולדת. פרוספקט מפורט חנם.

מכתבי הודאה

הדורש פרוספקט ומשגם 25 הלר במרקאות יקבל גם את הספר "תמונות ומפוסים" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליציא. במכת לדונמא בתר אחר.

למבחי מקום עסק

כאחד הרחובות ההומיות במרכז העיר קראקא יש למסור חצי חנות גדולה עם חלון להצגת סחורה, סוכשר למכירת כסף-חדש, חותכות של קאימפוק, פונוגרפיות, לחותים ולצורפי זהב. לשאל באדמיני. של "המצפה".

יצא לאור קיבוץ שירים בשם:

צהרים

מאת דר. א. קאמינקא

ספר בולד שיריו היותר נכבדים המפורסם במכ"ע ומאספים שונים ושירים גדולים חדשים, בתוכם: "אחר", או "מות אלישע בן אבויה" דראמא מוכן חבמי המשנה. מחיר הספר בהוצאה מהודרה על ניד יקר מאד 3 כהרים ובהוצאה פשוטה 1.80 להשיגו גם ע"י "המצפה".

הארסה להמחבר:

Rabb. Dr. A. Kaminka, Wien III. Obre Weissgärberstr. 24.

ספרים

אודיע, כי כביה מסחרי ישנם ספרים שונים הן עבריים הן זשרגונים. גם ספרי הנ"ך, חומשים, סדרים וכו'. לכל דורש אשלח אפרעמען.

Moses Lefkowitz, Kolomea.

אבסמ!

ווער פרישעס אונגארשעס אבסמ פיר דעליקאטעסען- עט אבסמ- הענדלער כרויכט ווענדע זיך פערטרויענספאל אן:

Klein Mór Solt-Vadkert

(Ungarn).

פרייזקוראנט גראטיס.

גענוע שמאלץ כשר

געקאכטעס

אינד קוה-בוטמער טעגליך פרישע

פערזענדעט

Juda Zins, Husiatyn (Galiz.)

פרייזע אונד הכשרים מהרמנים הגאונים מכערואן מפרעמיפלא ומסטריא שליט"א זענדע אויף פערלאנגען.

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren)

פערזענדעט פיהרמאנס- אונד פיאקער- פייטשען אויס פרימא קערן-לערעד גע- שניטמען צו בייזענסמען פרייזען. פערזאנד פער נאכנאהמע.

כל הבא לקאלאמיי

ורוצה לאכול בשול בניימו ככשרות ונסיות עצהו"ט. שימעס לחכו וללון לינה הגונה שיפס רצון, יסנה נא דס להאטעל ורעסטאראציאן. שהכינותי פה מחדש כבית המני ה"ד עזריאל העלער ברחוב וואלאווא. שלמה שטיין.

Wyd.: | Naftali Hof. | S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukarni S. L. Deutschera 7 Podgórzni

ליום ההלדה דרשים של פקס נורדוי — י"א מנחם אב א' הת"ט, 29 יולי 1909

יצאו עתה לאור:

הכתבים הציוניים של מקס נורדוי

(בשפת אשכנז)

בהוצאת הועד הפועל הציוני

450 עמודים, עם תמונת המחבר. המחיר 2 מארק. — הוצאה לתשורות עם כריכה יפה, המחיר 2.50

הספר המכיל 28 קונטרסים בדפוס, הנמצא בעת לדורשו במחיר חצי-חנם, בכדי לזכות בו את הרבים, הוא כולל את כל הכתבים והכנאמס וההרצאות של הסופר הגאון, ויכול להחשב כמקור רב-ההוכן לקורות הציונות.

פרוספקט מפורט ישולח חנם וחפשי.

את הספר הזה יש להשיג בכל כתי מסחר הספרים וישר כאת יודישער פערלאנג, קעלן אם רהיון, קאראלינגעררינג 6.

Erstes und Grösstes

Grammophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

LEMBERG, Sykstuska 2. KRAKAU, Grodgsasse 71.

גענעראלפערטער דער גראמאפאן אקציען- געזעלשאפט מיט מארק, שרייב ענדער ענגעל- ארעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברע- אישער אונד יודישער פלאטמען מיט מארק, ענגעל- 20.000 פלאטמען ערסטערעסער קינסטלער שמעטס אם לאנער!

רעפערטירטילע אונד ווערקשטעטע אים ארטען בעסטע אויסווישעדינגען. — פרייזקאטאלאגע גראטיס אונד פראנקא.

מעין הישועה WYSOWA

עולה בערכו על יתר מקומות הרפואה אשר בגליציה כאשר יעידו הרופאים היוהר מומחים. שבעה מעינות נמצאים פה, שהם חיים לנפש נענה ישקוי לעצמות כל חולים במחלות פנימיות וחיזונות, כמו קאמאר הריאה והגרון מחלות הקיבה והמעס, חסר דם ומחלות נשים וכו' וכו'. וויסאווא מצמינה גם כאויר צה וטהור מאד, הבא מרכסי הרים, אשר יסובבוה וביער נפלא, שאין קץ ליפיו בעלי מעין הישועה הזה יהודים הם והמקום נקי אינא ממחלת האנטי- סימיזמוס, אשר יענו בה חולים יהודים ברוב מקומות הרפואה. בתי המאכל בהכשר היוהר גדול והכל במחיר שוה לכל נפש.

סדר הנסיעה לוויסאווא הוא: מקראקא דרך טרנוב — גריבוב, ומגליציה המזרחית דרך יאסלא — זאגארזשין וזארליצע.

לעזעז אונד מערבען!

ווער זינער מאכטער איינע מיטגיפט לייכט בעשאפען וויל, טרעטס דעם:

Wohlfahrtsvereine zur Heiratsausstattung jüdischer Mädchen in Tarnow

בייא. געגען קליינע מיטגלידעסקאסמען קאן ער 1500 ביז 2500 קראנען אונד מעהר, יע נאך פערמעהרונג דער מיטגלידערעצאהל, בעקאממען. אויסקונפט מינדליך עוועט. שריפטליך געגען איינזענדונג איינער רעטורקארטע, אין רער פערזאיינסקאנציליא, פאן 10--12 טעגליך (אום הויזע דעם ה' יחזקאל פלוהר).

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Goluchowskipl. 2

ליעפערט ארע מארמען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איז מיט רען מאדערנסמען כעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלקטרישע קראפט א. ו. ו.

אונד ערזייגט נור פרימאזוארע

בהכשר הרד"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

ספר הגאולה לרמב"ן ז"ר

כאשר נשאר לי עוד מעט מן ספר הגאולה שהוצאהי לאור זה לא בכר ע"כ הודרתי מחירו מסחיר הקודם. תוכן הספר על עניני הגאולה והעיריה והעסקתי אותו מן כתב יד ישן הטונח בכרישש מועאום בלונדון.

מחיר הספר עם המשלוח 1 קראנע. גם תוי הפאסט אקבל במחירו J. Lipshitz, I. Finch St., Brick Lane London, E.

משוררים געזוכט.

איך זוכע פיר די ימים נוראים הבע"ר איינען גומען באססיסטען, איינען גומען טענאָר, ווערבע גוט נאָמען לעזען קענען אונד מיט גומען שטימען בעגאכט זינד. געהאלט צו 100 קר. קאָסט עט קוואר- טיער, אויך געכענאיינקאממען ביז 70 קר צו מעלדען ביז 8 אויגוסט 1909 אן. Simon Deutsch Oberkantor Oświęcim (Gal.).

מעשה טוביה.

הספר הנפלא הזה מאת הרופא והחוקר היהודי טוביה הרופא ממיץ, שאינו עוד בנמצא, יצא עתה לאור מחדש עם תמונת המחבר. הספר הוא אוצר נהמר של חכמות ההיאלולוגיה, הרבניה והטבע, שהמחבר היה יחיד בדורו בהן. על יקר ערך הספר העידו כל חבמי זמני של המחבר וחכמי זמננו. מחירו 4 כהרים. להשיגו אצל המו"ל

Moses Sternberg Krakau Josefsgasse 14

או אצל המו"ל A. Faust Krakau

שרכו.

רוח מיינע לאנגיאהריגע געשאפטם- רייזען האבע איך מיר איינען גראָסען בעקאנמענקרייז אין בעסערען הייזען אין אָסטעררייך-אונגארן, דייטשלאנד אונד בעלגיען ערוואַרבען, זא דאס איך איבעראל פֿריי אויפֿטרעטע אינד ענטגעגענקאמען פֿינדע. מיינע טיכטיגקייט ווארדע פֿיעל- פֿאך אנערקאנט. איך פֿערמיטלע פֿיר יעדען שטאנד, פֿאן 1000 קראנען נדן אויפֿוואַרעט, פֿיר שטענען רעליגיאָזע ווי פֿיר פֿרייזינגיע פֿאמיליען. בין אימ- שטאנדע יעדעס זיינען וואונש צו ענט- שפרעכען. שטרענג דיסקרעט גא- דאנטירט. אוס מקיים צו זיין וחי אחיך עמך רופע איך שרכנים זאווי פֿרוואמע ביי גומען פֿארטיען זיך אן מיך צו ווענדען. זיבערער ערפֿאלג.

Abraham Urbach Kraków ul. Józefa 5

דבר יום ביומו

מאת הרב הדרשן מו"ה חיים קנאללער בפרעמישלא, מכיל דברי תורה, הלכה ואגדה וטעמי מנהגים לכל יום יום מימי השנה, מפתח לדעת כל יום בחדש באיזה יום בשבוע יחול, מאורעות שאידעו ונסים שנעשו לאבותינו בכל יום, פטירת גאונים וצדיקים ודברי תורה מהם געת הצרך. — חלק א' על חדשי הקיץ מחזיק 240 עמודים אָקטאב גדול, מחירו כתר אחד וכן חלק ב' לחדשי החרף הנמצא עתה תחת מכש הרפוס. — לפנות אל בן המחבר:

Buchdruckerei Knoller's Sohn Przemysl.